

Onsdagen den 16 oktober

Kl. 11.00

Onsdagen den
16 oktober 1974

---

§ 1 Hälsningsanförande

Herr TALMANNEN öppnade sammanträdet med följande ord:

Jag hälsar kammarens ärade ledamöter välkomna till höstsessionen, som härmed förklaras öppnad.

§ 2 Minnesord över avliden ledamot av kammaren

Herr TALMANNEN yttrade:

Sedan kammaren sist var samlad har en av våra kamrater, fru Mary Holmqvist, gått ur tiden.

Mary Holmqvist avled den 16 juni. Hon bevistade i år sin tjuogoandra riksdag. Vid sin bortgång var hon riksgäldsfullmäktig, ledamot av skatteutskottet och riksskatteverkets styrelse. Under en lång följd av år har hon gjort värdefulla insatser som ordförande eller ledamot i statliga utredningar. Hon var också verksam inom sitt hemlän. Bl. a. utförde hon ett betydelsefullt arbete som barnavårdsman.

Mary Holmqvist var väl rustad för fortsatt samhällligt arbete. Hennes personliga uppträdande präglades av anspråkslöshet och vänlighet. Hennes vilja och förmåga att även under den tid hon varit drabbad av sjukdom fullgöra anförtrödda arbetsuppgifter väckte beundran. Vi lyser frid över hennes minne.

Detta anförande åhördes av kammarens ledamöter stående.

§ 3 Upplästes och lades till handlingarna följande från justitiedepartementet inkomna

Utdrag av departementsprotokoll 1974-10-10

Granskning av bevis för ledamot av riksdagen m. fl.

Till justitiedepartementet har från riksskatteverket inkommit bevis för textilläraren Margit Sandéhn, Ystad, som utsetts till ledamot av riksdagen samt bevis för företagsekonomen Bengt Silfverstrand, Viken, elmontören Lennart Larsson, Höllviksnäs, livsmedelsarbetaren Brita Sävström, Billesholm, och socialchefen Nils Nilsson, Löberöd, som utsetts till respektive förste, andre, tredje och fjärde ersättare för riksdagsledamöterna Gunnar

Lange, Hans Jönsson, John Johnsson, Per-Olof Håkansson och Margit Sandéhn.

Granskning av bevisen företas inför chefen för justitiedepartementet i närvaro av vederbörande fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret.

Någon anmärkning framställs ej mot bevisen.

Protokoll över den företagna granskningen skall tillsammans med bevisen överlämnas till riksdagen.

Bestyrkes i tjänsten

Margit Hirén

Det skulle antecknas att fru Sandéhn (s) utsetts att inträda som ledamot av kammaren i stället för fru Holmqvist (s) som avlidit.

§ 4 Herr talmannen meddelade att till kammaren inkommit läkarintyg för fru Laag, som var sjukskriven ytterligare t. o. m. den 30 november.

Erforderlig ledighet beviljades.

Herr talmannen anmälde att fru Laags uppdrag som riksdagsledamot även fortsättningsvis skulle utövas av herr *Forslund*.

§ 5 Upplästes följande till kammaren inkomna ansökningar:

Till riksdagens kammare

Undertecknad får härmed anhålla om tjänstledighet från riksdagsarbetet för tiden 16 oktober–16 december 1974 för fullgörande av utredningsuppdrag åt Unesco i Nigeria.

Stockholm den 16 augusti 1974

Åke Gillström

Till riksdagens kammare

För att bevista FN:s generalförsamling under tiden 1 november 1974 t. o. m. höstsessionens slut anhåller jag om ledighet från riksdagsarbetet under motsvarande period.

Stockholm den 30 september 1974

Staffan Burenstam Linder

Till riksdagens kammare

Härmed anhåller jag om tjänstledighet från riksdagsuppdraget från 1 november 1974 fram till höstsessionens slut. På regeringens uppdrag kommer jag att under denna tid ingå i den svenska delegationen vid den pågående FN-sessionen i New York.

Stockholm den 16 september 1974

Lisa Mattson

Nr 270 Herr *Mattsson* i Skee (c) till herr justitieministern angående tillförlitligheten av fartkontroller:

Anser statsrådet att den utrustning som användes vid fartkontroller och de anvisningar som utfärdats för utrustningarnas handhavande är helt tillfredsställande ur rättssäkerhetssynpunkt?

Nr 271 Herr *Romanus* (fp) till fru statsrådet Leijon angående förberedelserna för FN:s internationella kvinnoår:

Vill statsrådet redogöra för de svenska statliga förberedelserna för FN:s internationella kvinnoår?

§ 7 Kammaren åtskildes kl. 15.02

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert

Nr 103

Fredagen den
18 oktober 1974

Herr talmannen anmälde att fru *Cederqvist* fr. o. m. denna dag skulle inträda som ersättare för herr *Gillström* under hans ledighet från riksdagsmannaupdraget samt att fru *Rydle* och herr *Hasselgren* fr. o. m. den 1 november t. o. m. höstsessionens slut skulle inträda som ersättare för herr *Burenstam Linder* respektive fröken *Mattson*.

§ 6 Antalet suppleanter i kulturutskottet

Herr TALMANNEN anförde:

Enligt till kammaren inkommet protokollsutdrag har valberedningen föreslagit att antalet suppleanter i kulturutskottet, som för närvarande är 15, skall utökas till 16.

Jag hemställer att antalet suppleanter i kulturutskottet bestämmas till 16.

Kammaren biföll denna hemställan.

§ 7 Meddelande ang. val

Herr TALMANNEN yttrade:

Jag ber att få meddela att fyllnadsval till utskott, riksdagens besvärnsnämnd och fullmäktige i riksgäldskontoret kommer att företas vid morgondagens sammanträde.

§ 8 Meddelande ang. sammanträdestider, m. m.

Herr TALMANNEN anförde:

Till kammarens ledamöter har utdelats en preliminär plan för sammanträdena under höstsessionen. Denna plan motsvarar med ett undantag det förhandsmeddelande som sändes ut i mitten av augusti. Ändringen avser tidpunkten för bordläggningsplenum tisdagen den 22 oktober som nu utsatts till kl. 10.00 för anmälan och omedelbar remiss till utskott av Kungl. Maj:ts proposition nr 150 angående riktlinjer för bostadspolitiken m. m. Av tidplanen framgår vidare att sessionen beräknas pågå t. o. m. lördagen den 14 december. Den första frågestunden äger rum torsdagen den 24 oktober med början kl. 14.00. Då besvaras frågor som inlämnas senast kl. 12.00 fredagen den 18 oktober. Kammarens första arbetsplenum hålls onsdagen den 23 oktober kl. 10.00.

En allmänpolitisk debatt anordnas onsdagen den 6 november kl. 10.00 med eventuell fortsättning torsdagen den 7 november kl. 10.00 och fredagen den 8 november kl. 9.00. Vid torsdagens och fredagens sammanträden kan också utskottsbetänkanden upptas till avgörande.

Sammanträdestiderna har bestämts enligt samma principer som tillämpats

under senare år. Arbetsplena på fredagar har dock utsatts till kl. 9.00 i stället för kl. 10.00. Kvällsplena anordnas inte tisdagen den 3 och torsdagen den 5 december.

Jag vill slutligen erinra om att till kammarens ledamöter utdelats förteckningar över dels propositioner avsedda att föreläggas riksdagen under höstsessionen, dels uppskov till höstsessionen med behandlingen av vissa ärenden, dels ny riksdagsledamot fr. o. m. höstsessionen 1974. Särskilda meddelanden har utarbetats angående riksdagens arbete m. m., riksdagens utrikeskontakter och riksdagens skoltjänst.

§ 9 Interpellation nr 84 ang. kreditgivningen till egnahemsbyggare i glesbygder

Ordet lämnades på begäran till

Herr FÄGELSBO (c), som yttrade:

Herr talman! Riksdagen beslöt tidigare i år att begränsningen i stadshypoteksföreningarnas belåningsområden till s. k. hälsovårdstätorter skulle slopas. Det förutsattes samtidigt att BOFAB och andra bostadsfinansierade kreditaktiebolag skulle ändra sina bolagsordningar på motsvarande sätt, vilket också skett.

Syftet med lagändringen var att underlätta bostadsbyggandet i glesbygder. Byggandet utanför planlagt område har under senare år hämmats av både beskurna lånemöjligheter och en restriktiv tillämpning av byggnadslagstiftningen. Samtidigt har intresset för att bosätta sig utanför utpräglade tätorter vuxit. Insikten om att nybebyggelse är nödvändig även utanför kommunernas centralorter och övriga tätorter för att den kommersiella och sociala servicen skall kunna upprätthållas på ett tillfredsställande sätt i ytterområdena har också ökat.

Lagändringen beträffande stadshypoteksföreningarna har dock inte gett det resultat som man hade anledning att vänta. De kreditinstitut som lämnar bottenlån till bostadsfastigheter har även efter lagändringen varit mycket restriktiva när det gäller att lämna lån till villafastigheter som uppförs utanför planlagt område. Åtskilliga exempel kan anföras, där hypoteksinrättningarna har vägrat lån till nyuppförda hus, trots att dessa varit mycket välbelägna.

Den vidtagna lagändringen måste enligt min mening därför kompletteras med åtgärder som ger reella möjligheter att få bottenlån från hypoteksinrättningarna till villor och andra egnahem som byggs utanför planlagt område. Utöver de olägenheter som berörda småhusbyggare själva orsakas genom uteblivna lån minskar affärsbankernas och övriga kreditinstituts möjligheter att bidra till bostadsbyggandets finansiering, om byggnadskreditiven inte kan lyftas av i hypoteksinrättningarna.

Med stöd av vad som har anförts i interpellationen hemställer jag om kammarens tillstånd att till herr finansministern ställa följande fråga:

Vilka åtgärder avser regeringen att vidta för att trygga kreditgivningen

till egnehemsbyggare, som har för avsikt att uppföra bostäder utanför planlagt område?

Nr 101

Onsdagen den
16 oktober 1974

Denna anhållan bordlades.

§ 10 Interpellation nr 85 om en energisparkampanj m. m.

Ordet lämnade på begäran till
Herr HELEN (fp), som yttrade:

Herr talman! Behovet att hushålla bättre med energin kom inte med oljekrisen och försvann inte med oljekrisen. Det har sedan länge stått klart att det hittillsvarande slöseriet med knappa naturtillgångar inte kan fortsätta hur länge som helst. Och även om det skulle gå att producera energi för en fördubbling av energikonsumtionen vart tionde år är en sådan ökning oacceptabel från miljösynpunkt. Praktiskt taget varje energiproduktion har negativa följder för miljön. Det gäller vattenkraften lika väl som kolet, oljan lika väl som kärnkraften.

Det var mot denna bakgrund folkpartiet sommaren 1973 lade fram ett program för energisparande. Många av förslagen i detta program blev sedan allmän egendom i oljekrisens skugga. Ingen av de många energiutredningarna har dock haft till direkt uppdrag att arbeta fram förslag till energisparande.

Ansträngningarna att utnyttja energin bättre får inte mattas bara därför att oljan flödar. Tvärtom finns det nu än större skäl att spara. Fyrdubblade priser på olja och stigande kostnader också för andra energikällor gör energisparande till en direkt lönsam affär för enskilda, för företag och för samhället som helhet.

Genom att hålla tillbaka ökningen i energiförbrukningen ökar vi också vår handlingsfrihet inför framtiden. Tidigare utbyggnadsplaner kan skäras ner. Utrymmet för en bred debatt bland allmänheten ökar.

Det är bra att regeringen lagt fram förslag för riksdagen om vissa stimulanser till energisparande. Genom riksdagsbeslut våren 1974 utgår lån och bidrag för förbättring av värmeisoleringen, byte av värme- och ventilationssystem m. m. i bostadshus. Bidrag utgår också för energibesparande åtgärder i näringslivets byggnader samt i statliga och kommunala byggnader.

Genom att konkreta riktlinjer och information inte kom fram förrän flera månader efter riksdagsbeslutet var ansökningarna till en början få. Det skulle vara intressant att från regeringen få en redovisning av de hittillsvarande erfarenheterna av allmänhetens och företagens intresse för stimulanserna till energibesparande åtgärder.

Omkring hälften av vår förbrukning av energi går åt för lokalkomfort. Här finns de verkligt stora besparingsmöjligheterna. Det äldre fastighetsbeståndet är genomgående dåligt isolerat och därmed energikrävande. Prov med tilläggsisolering av äldre bostadshus har visat att det till relativt låg kostnad går att uppnå energibesparingar på uppåt 40 procent. Energipro-

gramkommittén har också utförligt visat att stora besparingar kan åstadkommas.

De stimulanser till besparingsåtgärder som riksdagen beslutat avser 1974 och 1975. Det är bra men otillräckligt. Ett tioårsprogram för att stimulera fram tilläggsisolering och förbättra värmeekonomin i hela det existerande fastighetsbeståndet bör därutöver genomföras. Det bör syfta till att ge de äldre husen samma isolerings- och värmestandard som nyproduktionen med förtur för de kallaste och sämst isolerade husen. Det skulle då gälla ca 180 000 lägenheter per år.

En sådan upprustning skulle redan på några få år betala sig också snävt ekonomiskt med de priser som nu råder. Den skulle dessutom ge arbetstillfällen för byggnadsarbetare under en tid då nybyggnationen kommer att ligga lägre än under 1960-talet. Arbetena är speciellt lämpade för den äldre arbetskraften.

Också en mängd andra långsiktiga åtgärder måste självfallet till. Energisparande investeringar och omläggningar krävs inom industrin. Installation av industriell mottryckskraft är ett exempel där stimulans från statsmakterna bör övervägas. Satsning på kollektivtrafik, omläggning av taxe- och skattepolitiken så att hushållning stimuleras, införande av individuell debitering av avgifter för el och vatten är andra viktiga inslag.

Det är glädjande att regeringen genom ett särskilt uppdrag till berörda myndigheter söker ta reda på hur man kan åstadkomma en lägre ökning av energiförbrukningen än den energiprognosutredningen räknat på. Det bör följas av ett omfattande långsiktigt sparprogram.

Fortfarande kvarstår dock behovet av en omfattande kampanj för frivilligt energisparande. Målet för en sådan kampanj bör vara att förhindra att energikonsumtionen ökar under de närmaste två åren. Det skulle också kunna ge svenska folket längre tid för att diskutera hur framtidens energipolitik skall utformas.

De frivilliga insatserna gav goda resultat under oljekrisen. Elförbrukningen inom hushåll och handel sjönk markant och låg under flera månader 10–15 procent under förbrukningen ett år tidigare. Normalt har denna förbrukning under senare år ökat med uppemot 10 procent per år. Även sparsamheten med oljeprodukter har varit stor. Och besparingseffekterna har dröjt kvar långt efter den akuta krisen.

Det bör nu vara dags att ta nya tag. Med nödvändig förberedelsestid bör kampanjen kunna köras i gång inom ett år. Den bör lämpligen vara i 18 månader och omfatta två vintrar. Vid slutet av 18-månadersperioden bör de mer långsiktiga hushållningsåtgärderna börja slå igenom. Energisparkampanjen bör drivas direkt under regeringens ansvar.

Kampanjen bör bl. a. ha följande inslag:

Information om värdet av att spara på energi.

Elsparkampanj.

Effektiv information om besparingsåtgärder som hushållen själva kan vidta.

Omfattande kontroll och service av oljepannor och värmeanläggningar.

Utbildning av kommunala sparledare, som kan ge upplysningar och hjälp.
Information om tekniska möjligheter att spara, byte av ineffektiva uppvärmningssystem, termostatregering.

Spartävlingar.

Samverkan med motororganisationer för att begränsa bensinförbrukning, köra energisnålt, ekonomitrimning, samåkning.

Kampanj för kollektivtrafikåkning.

Information till industrin om besparingsmöjligheter.

Kampanjen bör syfta till att skära bort onödig energikonsumtion. Detta kan ske utan försämringar av arbetsmiljö och lokalkomfort. Kampanjen skall vara ett led i ett mer långsiktigt program för hushållning med energi. Den bör läggas upp så att besparingarna blir bestående. Det underlättar för oss att nå det mål vi bör sikta mot: att energiförbrukningens ökningstakt successivt avtar.

Under hänvisning till det anförda hemställer jag om kammarens tillstånd att till herr statsministern ställa följande frågor:

1. Vilka erfarenheter anser sig regeringen hittills ha fått av allmänhetens och företagets intresse för de av riksdagen beslutade stimulanserna till energibesparande åtgärder?

2. Är regeringen beredd överväga ett tioårsprogram för att stimulera fram tilläggsisolering och förbättrad värmeekonomi i fastighetsbeståndet?

3. Är regeringen beredd att dra i gång en stor energispar kampanj?

Denna anhållan bordlades.

§ 11 Interpellation nr 86 ang. behovet av lättnader i kreditpolitiken

Ordet lämnades på begäran till

Herr HELÉN (fp), som yttrade:

Herr talman! För närvarande råder högkonjunktur i Sverige. Arbetslösheten är väsentligt lägre än för ett år sedan. Enligt statistiska centralbyrån uppgick antalet arbetslösa i september till 82 000 mot 97 000 vid samma tid i fjol. Totalantalet sysselsatta har under samma tid stigit med ca 80 000. Antalet lediga platser vid förmedlingarna var i september i år ca 45 000, vilket är 10 000 fler än vid samma tidpunkt förra året. Andra konjunkturindikatorer ger samma besked: kapacitetsutnyttjandet i den svenska ekonomin är betydligt högre nu än för ett år sedan.

I beskrivningen av det rådande konjunkturläget råder ingen oenighet i den ekonomiska debatten. Men redan i bedömningen av huruvida vi passerat kulmen eller fortfarande är på väg uppåt i konjunkturförloppet går meningarna isär. Osäkerheten i bedömningarna har sin grund i den svenska ekonomins stora beroende av den internationella konjunkturen. I de flesta andra industristater har sedan en tid rått utpräglad lågkonjunktur som kännetecknas av både hög arbetslöshet och rekordartade prisstegringar.

Den omständigheten att både inflationen och arbetslösheten stiger sam-

tidigt ökar osäkerheten om vilken ekonomisk politik som regeringarna i andra länder föredrar att bedriva. Det har hittills varit en tendens att prioritera kampen mot inflationen genom en efterfrågedämpande politik. Det har i sin tur fördröjt en förbättring av konjunkturläget.

Grundläggande orsaker bakom den våldsamma inflationsvågen – oljekrisen och bristen på vissa råvaror genom den under 1972–1973 ovanligt samstämda internationella högkonjunkturen – gäller inte längre. Inflationstakten kommer emellertid sannolikt att ligga kvar på en mycket hög nivå ännu en tid på grund av genomslaget av hittills inträffade prisstegringar i löner och priser i senare led. Den internationella efterfrågeinflationen kan också komma att avlösas av en kostnadsinflation, när löntagarna söker kompensera sig för penningvärdets fall.

En central roll i industriländernas ekonomiska politik är vidare i vilken utsträckning betalningsöverskotten till de oljeproducerande länderna kommer att leta sig tillbaka till icke oljeproducerande länder. En efterfrågestimulerande politik kommer att öka efterfrågan på importerade varor. Därmed riskerar man att ytterligare försämra betalningsbalansen.

Dessa två omständigheter – den fortgående inflationen och betalningsunderskotten – kan leda till fortsatt restriktiv ekonomisk politik bland våra handelspartner.

Konjunkturförloppet i Sverige har sedan en tid råkat ur fas med den internationella. Den nuvarande högkonjunkturen ligger drygt ett år efter den internationella. Vi har därför ännu inte fått kännning av en nedgång. Avgörande för när en försämring av den svenska konjunkturen blir märkbar liksom för hur lång en avmattningsperiod kommer att bli är följaktligen utvecklingen av den internationella konjunkturen. Enligt OECD:s konjunkturrapport har botten redan nåtts. Om denna bedömning är riktig bör avmattningen i den svenska ekonomin kunna bli tämligen kortvarig och en återhämtning ske redan under 1975 och 1976 för att utvecklas till en ny konjunkturtopp under 1977. Mot denna bakgrund måste målet för den ekonomiska politiken i Sverige vara att söka "haka på" den internationella konjunkturuppgången. För att nå det syftet måste den ekonomiska politiken under det närmaste året innehålla ett visst mått av stimulerande inslag.

Skatteomläggningen vid årsskiftet innebär en sådan stimulans. Enligt konstruktionen kommer denna effekt att efter hand balanseras av höjda sociala avgifter för arbetsgivarna, men medan de högre nettolönerna betalas ut redan i januari kommer de ökade sociala avgifterna inte att levereras in till statskassan förrän i april. Om motsvarande nettolönförbättring skulle ha tagits ut avtalsvägen är det inte troligt att de därav föranledda retroaktiva löneutbetalningarna nått löntagarna förrän på försommaren nästa år.

Höjda kommunalskatter kan emellertid komma att förta en del av den köpkraftsförstärkning som den statliga skattesänkningen utgör. Det är av många skäl beklagligt att så sker. Det förtjänar dock i sammanhanget påpekas att de höjda kostnaderna för kommunerna inte har något samband med omläggningen av den statliga skatten. För kommunerna som för andra arbetsgivare är skatteomläggningen kostnadsneutral, ja, snarast positiv, efter-

som den skapar förutsättningar för en lugnare avtalsrörelse.

Akkumulerade utgiftsbehov under det frivilliga skattestoppet, stark reformvilja och en svag ökning av skatteunderlaget under lågkonjunkturåren är de främsta orsakerna till kommunernas besvärliga ekonomiska situation. Mycket tyder på att dessa problem når sin kulmen 1976 och 1977.

Kommunernas ekonomi har blivit av allt större betydelse för den samhällsekonomiska balansen. Landstingens och kommunernas budgeter omsluter numera ett större belopp än den statliga budgeten. En bidragande orsak till detta är att statsmakterna har uppdragit åt kommunerna att ombesörja åtskilligt av den offentliga verksamheten. Det är en viktig princip att den offentliga servicen handläggs så nära dem som berörs som möjligt. Det bör dock vara en lika omhuldad princip att det statsmakterna beslutar skall statsmakterna också anvisa finansiering för.

Innan årets budgetarbete i kommunerna avslutats bör enligt min mening besked kunna ges kommunerna om vilka förändringar som är möjliga att genomföra inför 1976. Jag har därför i brev till statsministern i september i år visat på olika vägar att låta kommunerna tidigare få dispositionsrätten över sina skattemedel. För närvarande finns en betydande eftersläpning i betalningen av kommunalskattemedel från staten till kommunerna. Denna eftersläpning är utan tvivel en bidragande orsak till den ständiga pressen uppåt på kommunalskatterna. Ett besked till kommunerna på denna punkt skulle sannolikt mildra höjningen av kommunalskatterna det närmaste året.

Utöver den stimulerande effekt som sänkningen av den statliga skatten och en eventuell engångsförstärkning av kommunernas inkomster kan få under 1975 och 1976 måste avtalsförhandlingarna avvaktas innan storleken av ytterligare stimulansinsatser kan bedömas.

Sverige har bättre förutsättningar än de flesta andra länder att lyckas hålla konjunkturen uppe, hävdar LO i sin höstrapport, trots den påtagliga besvärande nedgången utomlands med en allmän oro och labilitet på valuta- och kapitalmarknaden. Avgörande blir emellertid, säger LO, om vi kan ersätta den väntade nedgången i exportefterfrågan med en ökning av efterfrågan inom landet. Motsvarande uppfattning återfinns även i TCO:s senaste ekonomiska översikt. Den närmaste framtidens efterfrågan från olika sektorer av ekonomin är inte tillräcklig för att hålla den ekonomiska aktiviteten på nuvarande nivå, hävdar TCO. Det är knappast realistiskt att räkna med stimulans från exportmarknaden även om det svenska näringslivets internationella konkurrenskraft förbättrats under senare år. Stimulanserna måste komma från den inhemska efterfrågan, säger TCO vidare.

En bidragande orsak till att högkonjunkturen 1970 avlöstes av en så osedvanligt kraftig och djup lågkonjunktur var att regeringen alltför länge förde en restriktiv ekonomisk politik. Ett av inslagen i denna politik var en järnhård kreditåstramning. Den resulterade i att många företag led brist på kapital för investeringar i nödvändig utbyggnad av kapaciteten. Det är sannolikt att en lättare kreditpolitik 1970 inneburit högre investeringsverksamhet under 1971 och 1972 och därmed en lägre arbetslöshet.

Motsvarande misstag i den ekonomiska politiken får inte upprepas när

vi går mot en sannolik avmattning i konjunkturen.

Man bör därför redan nu överväga att lätta på kreditåtstramningen. Utlåningen ligger stilla sedan en tid tillbaka. Samtidigt slår oljepriserna igenom i alla led. Hålls utlåningen oförändrad medan penningvärdet faller kommer det ofelbart att påverka investeringarna. Vi behöver den ökning av investeringarna som det med rådande kapacitetsutnyttjande och lönsamhet borde finnas intresse och förutsättningar för.

Det har av valutaskäl varit nödvändigt att söka få in mer kapital från utlandet. Ränteläget i vårt land var när restriktionerna infördes i våras betydligt lägre än i andra industriländer. Sedan dess har diskontot höjts i Sverige medan en tendens till sjunkande räntenivå finns i andra länder. Risken för utströmning av kapital från vårt land har därför minskat.

Om inte kreditåtstramningen lättar inom en mycket nära framtid kommer den att verka starkt återhållande på investeringarna också nästa år, oavsett vilken ekonomisk politik som då i övrigt förs. Lättnader i kreditpolitiken bör därför komma redan nu som ett första steg i en successivt efterfrågestimulerande politik.

Med hänvisning till det anförda hemställer jag om kammarens tillstånd att till herr finansministern få ställa följande fråga:

Hur bedömer regeringen behovet av lättnader i kreditpolitiken?

Denna anhållan bordlades.

§ 12 Interpellation nr 87 om höjning av arbetsmarknadsbidrag

Ordet lämnades på begäran till

Herr JONSSON i Alingsås (fp), som yttrade:

Herr talman! Till de viktigare inslagen i den arbetsmarknadspolitik som byggdes upp under 1960-talet hör arbetsmarknadsutbildningen. Syftet med denna yrkesinriktade utbildning är att underlätta den yrkesmässiga rörligheten. Möjligheten att byta yrke är viktig av flera skäl. Störst betydelse har utbildningen för den vars arbete försvunnit på grund av att ett företag lagts ner eller inskränkt driften. Av allt större betydelse blir utbildningen för den som på grund av arbetshygieniska skäl måste byta arbetsuppgifter. Arbetsmarknadsutbildningen har härutöver rent allmänt ökat utsikterna för den enskilde att finna ett arbete som ger större möjligheter till självförverkligande och även bättre ekonomiskt utbyte.

Det är naturligt att tillströmningen till arbetsmarknadsutbildningen ökar i lågkonjunkturer när antalet lediga platser på öppna marknaden är litet. Men ökningen av antalet elever antyder att behovet av arbetsmarknadsutbildning ökar trendmässigt. Det kan ses som ett arbetsmarknadsproblem, men det kan lika gärna ses som en kvalitetsförbättring av den offentliga arbetsmarknadsservicen. Behovet av omskolning till annat yrke har säkert funnits även under tidigare högkonjunkturer men inte gett sig till känna lika tydligt eftersom inga utbildningsmöjligheter funnits.

Såväl den enskilde arbetstagaren som samhället i stort är betjänt av att arbetsmarknadsutbildningen för var och en som befinner sig i någon av de här antydda situationerna framstår som attraktiv. Det torde inte råda någon tvekan om att kvaliteten på den utbildning som ges vid landets s. k. AMU-centra numera fyller högt ställda krav. Det som i dag förefaller vara den mest överhängande risken för att arbetsmarknadsutbildningen skall råka i vanrykte – eller åtminstone inte få den omfattning som kan vara motiverat – är de ekonomiska villkoren för eleverna.

För närvarande utgår 655 kronor i grundbidrag. Dessutom utgår särskilt tillägg till studerande med barn. Dessa bidrag har successivt höjts. Höjningen har emellertid ingalunda hållit jämn takt med prisstegringarna. Eftersom bidragen redan från början varit blygsamma, har den fortgående inflationen gjort det allt svårare för AMU-eleverna att klara sitt uppehälle enbart med bidragens hjälp. Resultatet har blivit att ett stort antal elever måst avbryta sin utbildning. Folkpartiet har i riksdagen under en lång rad år föreslagit att arbetsmarknadsutbildningsbidragen skall värdesäkras genom indexreglering. Kravet har avslagits.

Om indexreglering införts t. ex. 1966 när bidraget var 450 kronor, skulle nivån i dag vara ca 800 kronor om bidraget följt konsumentprisindex. Som jämförelse kan nämnas att AMU-eleverna själva under året krävt att bidraget höjs till 900 kronor.

Nyligen har den s. k. KAMU-utredningen (kommittén för arbetsmarknadsutbildning) lagt fram sina förslag till reformerade regler för bidragsförmånerna. Förslagen går bl. a. ut på att bidragen höjs kraftigt och samtidigt beskattas. Det är angeläget att en proposition på basis av denna utredning läggs så fort remissyttrandena kunnat beaktas. Det finns emellertid skäl att i avvaktan på en mer genomgripande reform överväga förbättringar av bidragsförmånerna.

Med hänvisning till det anförda anhåller jag om kammarens tillstånd att till herr arbetsmarknadsministern få ställa följande frågor:

1. Avser statsrådet att under vårriksdagen 1975 förelägga riksdagen förslag med anledning av KAMU-utredningens betänkande?
2. Är statsrådet beredd föreslå en uppräknig av arbetsmarknadsbidragen i avvaktan på att en mer genomgripande omläggning av stödet vid arbetsmarknadsutbildning kan genomföras?

Denna anhållan bordlades.

§ 13 Interpellation nr 88 om åtgärder mot kyrkliga förvärv av jord- och skogsbruksfastigheter

Ordet lämnades på begäran till
Herr NORDIN (c), som yttrade:

Herr talman! I samband med riksdagens behandling av propositionen 1970:168 med förslag till lag om förvaltning av kyrklig jord, m. m. un-

derströks som angeläget att kyrkans jord- och skogsbruk blev föremål för en genomgripande strukturrationalisering och att denna borde anpassas till de allmänna rationaliseringssträvandena inom jord- och skogsbruket.

1960 års ecklesiastika boställsutredning, som låg till grund för propositionen 1970:168, påvisade att det kyrkliga jord- och skogsbruket föredde en mycket splittrad ägobild. Kyrkans totala markinnehav uppgick år 1970 till 88 000 hektar åker och 300 000 hektar produktiv skogsmark. Genomsnittsarealen för åkern var dock så låg som 15 hektar och för skogen 64 hektar.

Under 1970-talet har visserligen markbyten börjat ske mellan kyrkan och andra markägare för att åstadkomma den erforderliga strukturrationaliseringen, men bytesverksamheten är fortfarande jämförelsevis liten. Däremot måste noteras att kyrkans nyinköp av jordbruksfastigheter är av betydande omfattning.

Fr. o. m. 1970 fram till juni 1974 har kyrkan, genom omplacering av präst-lönefondsmedel och liknande tillgångar, förvärvat ca 21 000 hektar mark till ett värde av 42 miljoner kronor.

Av de förvärsärenden som underställts Kungl. Maj:t framgår att inköpspriserna väsentligt överstigit fastigheternas taxeringsvärde. Exempel finns på ett inköpspris som är fyra gånger taxeringsvärdet.

Den redovisade utvecklingen ger anledning till två slutsatser:

1. Kyrkan strävar målmedvetet efter att öka sitt markinnehav.
2. Markförvärven sker uppenbarligen i kapitalplaceringssyfte.

Då markförvärv i kapitalplaceringssyfte ofelbart leder till en upptrissning av fasthetspriserna bör en dylik utveckling från samhällets synpunkt förhindras.

Vidare måste konstateras att kyrkans förvärv av jord- och skogsmark förhindrar den nödvändiga utvecklingen av bärkraftiga familjejordbruksenheter.

Det är i och för sig önskvärt att kyrkans betydande tillgångar i präst-lönefonder är värdesäkert placerade, men att medvetet koncentrera dessa förmögenhetstillgångar i jordbruks- och skogsfastigheter får enligt min mening negativa samhällseffekter.

Med hänvisning till det anförda anhålles om kammarens tillstånd att till herr jordbruksministern ställa följande fråga:

Vilka åtgärder ämnar jordbruksministern vidtaga från jordbrukspolitisk synpunkt för att komma till rätta med de omfattande kyrkliga förvärven av jord- och skogsfastigheter?

Denna anhållan bordlades.

Ordet lämnades på begäran till

Herr NORDIN (c), som yttrade:

Herr talman! Relativt stora områden av vårt land saknar numera järnvägsförbindelser. Inte minst gäller detta kustområdet från Härnösand och norrut. Det har då fallit sig naturligt att busslinjeföretag har etablerats och att dessa på senare tid har inriktats även på fjärrtrafik.

Bakom denna utveckling ligger flera orsaker. Den stora folkomflyttning som ägt rum från Norrland till Stockholmsområdet liksom den relativt stora skara ungdomar som genomgår utbildning fjärran från hemorten har skapat ett helt nytt trafikunderlag. För dessa grupper utgör fjärrbusstrafiken från Norrland till Stockholm och vice versa möjligheter att hålla kontakt med familj och hembygd. Resebehovet är självfallet särskilt stort vid veckosluten.

De ifrågavarande bussföretagen, som länge haft ett sviktande underlag för sin lokaltrafik, har å sin sida sökt efter kompletterande sysselsättning för personalen och högre användningsgrad för sina fordon. Skolskjutsuppdrag utgör en sådan komplettering men finns att tillgå endast under en del av året, och då högst fem dagar i veckan.

Buslinjetrafiken till och från Stockholm vid veckosluten utgör alltså en värdefull trafikservice för en betydande resandegrupp och medför förbättrad bärighet för flera busslinjeföretag.

En linjetrafik av detta slag har också visat sig vara särskilt lämpad för mindre familjeföretag som kan stå till tjänst under veckans alla dagar med bokning av passagerare.

Under de senaste åren har emellertid kommunikationsdepartementets handläggning av tillståndsfrågorna börjat inge farhågor för den framtida trafikservicen. Som exempel kan nämnas behandlingen av två busslinjeföretag i Ångermanland. Det ena företaget, som började driva veckoslutstrafik på Stockholm redan 1950, har fått sina av länsstyrelsen godkända turlistor ändrade till sådana tider att företaget nu nödgas köra med tom buss i ena riktningen, med försämrad service till allmänheten som följd.

Det andra företaget har fått antalet enkelturer på Stockholm reducerat från tio till sex trots att länsstyrelsen, som torde känna de lokala förhållandena bäst, utfärdat tillstånd.

Den fortsatta utvecklingen på området förefaller än mera oroande, när man tar del av kommunikationsdepartementets skrivelse 1974-06-28, där departementet i samband med behandlingen av ett antal besvärssändanden som berör busslinjetrafiken på Stockholm bl. a. anför att "resandeunderlaget motiverar att ytterligare resurser sätts in" och att "uppsplätning av tillstånd på olika företag medför en uppenbart orationell driftsstruktur och ett dåligt utnyttjande av tillgängliga resurser". "De företag som önskar utföra trafiken och är lämpliga härför, bör kunna sammanföra erforderliga resurser i ett gemensamt företag som i egenskap av trafikutövare driver trafiken och ansvarar för trafikutövningen", heter det vidare i skrivelsen, där det även

sägs att om ett sådant företag kommer till stånd torde förutsättningarna föreligga för att meddela företaget linjetrafiktillstånd utefter stomlinjen. Kommunikationsdepartementets citerade skrivelse uppfattas allmänt som ett hot mot de mindre företagen, särskilt som större företag med liknande trafik inte utsatts för motsvarande restriktioner.

Med hänvisning till det anförda anhåller jag om kammarens tillstånd att till herr kommunikationsministern få ställa följande frågor:

1. Är statsrådet beredd medverka till att allmänheten i berörda områden tillförsäkras en fullgod service beträffande fjärrbusstrafik?

2. Är statsrådet beredd lämna trafiktillstånd på sådant sätt att mindre företag inte missgynnas och uttala att krav på sammanläggning av företag inte ställes som villkor?

Denna anhållan bordlades.

§ 15 Interpellation nr 90 om tillgodoseende av miljövårdens intressen vid upp- och utbyggnad av Stålverk 80 i Luleå

Ordet lämnades på begäran till

Herr LOTHIGIUS (m), som yttrade:

Herr talman! Staten och Norrbottens Järnverk (NJA) har efter riksdagens godkännande beslutat satsa över 4,6 miljarder kronor i Luleå på ett nytt stålverk. Dessförinnan har NJA beslutat uppbyggnad av ett nytt koksverk. Till detta kommer vissa andra investeringar i järnverket.

För att orten skall kunna möta dessa stora investeringar fordras stora samhälleliga kostnader av regionalpolitisk art. Nya stadsplaner måste göras upp, bostäder och vägar måste byggas, hamnanläggningar och kommunikationsleder utvecklas, allt i snabb takt.

Förutom dessa följdinvesteringar kan man också räkna med att den kraftiga satsningen inom detta område kommer att medföra att nya industrier kan finna det lönsamt att lokalisera viss verksamhet till denna expanderande region. De sammanlagda investeringarna i Luleå med omnejd kan komma att röra sig omkring 10 till 15 miljarder kronor under en relativt kort tidsperiod.

Det är ingen tvekan om att investeringar av denna storleksordning både på kortare och längre sikt väsentligt kommer att påverka miljöförhållandena i Luleå med omnejd. Stora miljöskador, obotliga för framtiden, kan uppstå om icke redan från början åtgärder vidtages. Särskilt allvarligt synes det vara från miljösynpunkt när utbyggnadstakten nästan panikartat måste forceras för att ett modernt samhälle skall stå färdigt när produktionen i Stålverk 80 m. fl. industrier kommer i gång. Särskilt känslig är själva uppbyggnadsperioden.

Reningsanläggningar måste skapas som från början måste dimensioneras för årtionden framåt. Nya markområden måste exploateras för bostäder och kommunikationer. En bristande planläggning utan fullt hänsynstagande till

de biologiska, miljömässiga och landskapsvårdande synpunkterna kan medföra stor skada för framtiden. Särskild hänsyn måste tagas till de norra delarna av Bottenviken som, enligt undersökningarna i samband med den fysiska riksplaneringen, är synnerligen känsliga för rubbningar i det ekologiska systemet. Det kan tilläggas att Luleå med dess skärgård är det största området norr om Östhammar där förordning om skydd för landskapet finnes. Markens, vattnets och luftens möjligheter i dessa nordliga delar av vårt land att vara recipient för en rad föroreningar är betydligt reducerade i förhållande till Syd- och Mellansverige och där rådande klimat.

Enligt min uppfattning är en industrilokalisering till Luleå även av relativt stort format både viktig och nödvändig från befolkningssynpunkt och arbetsplatssynpunkt, inte minst genom egenvärdet av att en norrländsk råvara blir förädlad i Norrland.

Skall emellertid en utbyggnad ske, så som beslutats i Luleå, åligger det både lokala och centrala myndigheter att tillse att alla de miljövårdande åtgärder vidtages som mot bakgrund av dagens erfarenheter kan anses erforderliga.

För att kunna följa upp dessa miljövårdande åtgärder och tillse att de överensstämmer med myndigheternas intentioner och allmänhetens önskemål erfordras att en särskild arbetsgrupp för miljöbevakning tillsätts som kan ge anvisningar och råd av miljövårdande karaktär.

Med hänvisning till vad här anförts hemställer jag om kammarens tillstånd att till herr jordbruksministern ställa följande frågor:

1. Vilka åtgärder anser statsrådet nödvändigt vidtaga för att tillse att miljövärdens intressen tillvaratas såväl under uppbyggnaden av Stålverk 80 som med tanke på den framtida utbyggnaden och utvecklingen?
2. Är statsrådet beredd förordna en särskild miljövärdgrupp med uppgift att följa utbyggnadsverksamheten i Luleå?

Denna anhållan bordlades.

§ 16 Interpellation nr 91 ang. rätten att använda vissa s. k. naturläkemedel

Ordet lämnades på begäran till

Herr LOTHIGIUS (m), som yttrade:

Herr talman! Socialstyrelsen har förbjudit eller tänker förbjuda användandet av vissa s. k. naturläkemedel; THX-preparatet samt ett preparat som för närvarande användes mot astma, Paspal.

Orsaken till dessa förbud är i samtliga fall att man enligt styrelsen icke funnit dessa medel åstadkomma någon effekt.

En arbetsgrupp har av socialstyrelsen tillsatts för att utreda förutsättningarna för användning av s. k. naturläkemedel vid sjukdomsbehandling. Detta är en nödvändig åtgärd.

I pressen har socialstyrelsen formulerat sin uppfattning när det gäller ex-

empelvis örtmediciner på följande sätt: "Vare sig medlet är syntetiskt eller ett växtextrakt skall det däremot finnas objektiv klinisk dokumentation som styrker att det är effektivt vid förebyggande eller behandling av sjukdom och att dess biverkningar ej skall stå i missförhållande till de avsedda effekterna för att det skall godtas som läkemedel."

Det som förenar de här upptagna läkemedelstyperna är att – vad man vet – de icke medfört skadliga effekter.

Fall kan givetvis inträffa där tron på preparatets helande effekt hindrar den sjuke från att begära eller erhålla annan behandling. Detta torde dock vara förhållandet med även av socialstyrelsen godkänd medicin.

Principen att ett läkemedel som används skall dokumentera en positiv effekt är riktig. Men samtidigt är det än viktigare att en dokumentation kan ske av att medlet ej har skadliga effekter. Alltför ofta har godkända läkemedel skapat bestående skador för framtiden. Bevisbördan bör i allmänhet ligga hos läkemedelstillverkaren som har ansvaret för läkemedlets tillkomst.

I en del fall torde en dokumentation av beskriven art vara ytterst svår att få fram särskilt på områden som har att göra med naturläkemedel. Vissa välkända s. k. naturläkemedel har mycket starka effekter, exempelvis olika droger etc. som används främst för att lindra tillfälliga eller bestående plågor. En del av dessa är tillåtna enligt läkemedelsförordningen att tas in i Sverige. En stor grupp enkla naturläkemedel som av myndigheter och svensk forskning anses verkningslösa, har inte myndighetens godkännande. Om ett preparat betecknas som allmänt verkningslöst gäller det också i fråga om skadeverkningsarna. Man kan fråga sig om det inte skulle vara fritt att sälja preparat som då de är verkningslösa inte heller medför någon skada, under förutsättning givetvis att de inte saluförs som medicin i egentlig bemärkelse.

I vissa europeiska länder där läkarvetenskapen står på samma höga nivå som hos oss tillåtes i dag en rad preparat som i Sverige betecknas som verkningslösa. De finnes att köpa vid våra gränser och utnyttjas av tiotusentals människor i vårt land. De flesta införes nu illegalt. Många av dessa preparat ordinerar av kvalificerade läkare i andra länder.

Såväl läkemedlet Paspal som THX och vissa naturläkemedel har genom hittillsvarande tillåtna användning fått en så stor spridning och en så stark folklig förankring att preparaten endast kan stoppas om myndigheterna använder metoder som är främmande för vårt samhällssystem och som vi i vårt land betraktar som föga demokratiska. Många anser t. o. m. att socialstyrelsen genom sina förbudsåtgärder går emot Haag-konventionens bestämmelser om de mänskliga fri- och rättigheterna.

När det gäller läkemedlet Paspal, som används mot astma, har socialstyrelsen tillåtit dess användande vid lungkliniken i Eksjö. Det har godkänts med personlig dispens för överläkaren under den tid han var i verksamhet. Helt nyligen har denne överläkare gått i pension och dispensen har dragits in. Under alla år läkemedlet varit godkänt för användning har mer än tusen patienter behandlats. Socialstyrelsen har genom sin långvariga dispens bidragit till att dessa patienter och allmänheten vant sig vid att Paspal får

användas och dessutom fått förtroende för detsamma. En stor skara människor känner sig nu helt utlämnade. Detta är ett anmärkningsvärt förfarande som enligt min mening strider mot all humanitet. Man kan fråga sig om en central myndighet på detta sätt skall styra medicineringen genom licensgivning.

Fallet med THX-preparatet är i viss mån analogt. THX-behandlingen har pågått under mer än 20 år. Tiotusentals patienter har under denna tid behandlats. THX-preparatet har använts på lasarett och av praktiserande läkare. Socialstyrelsen har genom en arbetsgrupp funnit att preparatet ej har någon effekt. Ogynnsam effekt har emellertid ej kunnat bevisas. Möjligen kan man säga att viss behandling med preparatet i särskilda fall hindrat en patient från att i tid uppsöka läkare. Patienter har av egen fri vilja begärt att få behandling med THX. Testobjekt finns i tusental. Hundratals patienter har muntligen eller på annat sätt anmält en gynnsam effekt vid användandet av THX.

Det viktiga i sammanhanget är att tusentals patienter vant sig vid och tror på behandlingen. Följden av ett förbud blir att socialstyrelsen ställer tusentals personer i en psykologiskt svår nödsituation, vilket enligt min mening också är synnerligen omänskligt.

Införda förbud innebär redan och kommer i ökad grad att innebära att människor försöker att i andra länder komma över den medicin de har vant sig vid. Särskilda kliniker i närheten av våra gränser är under övervägande i andra europeiska länder. Detta betyder att somliga människor i fortsättningen får möjligheter att komma i åtnjutande av i Sverige förbjudna naturläkemedel, medan andra kanske av ekonomiska skäl icke har dessa möjligheter. Det enligt min mening orättvisa förbudet mot naturmediciner, hur verkningslösa de än må vara, har på det viset fött ytterligare orättvisor.

Dessa i interpellationen nämnda medel borde kunna erhållas genom läkares försorg samtidigt som allmänheten meddelas socialstyrelsens uppfattning om medlets verkningar. Härigenom klagöres också de risker som kan inträffa om allsidig läkarvård underlåtes.

Med hänvisning till vad här anförts hemställer jag om kammarens tillstånd att till herr socialministern ställa följande frågor:

1. Anser statsrådet att det överensstämmer med traditionellt human svensk sjukvård att hindra tiotusentals människor från att erhålla ett läkemedel som använts under många år trots att negativa verkningar av detsamma icke synes förefinnas?

2. Vill herr statsrådet medverka till hävande av förbudet mot försäljning respektive användning av s. k. naturläkemedel och preparaten THX och Paspas, som av socialstyrelsen betecknas som verkningslösa, under förutsättning att dessa läkemedel förses med bipackad information om socialstyrelsens bedömning av preparatens medicinska värde?

Denna anhållan bordlades.

**§ 17 Interpellation nr 92 ang. nedläggningen av olönsam järnvägs-
trafik**

Ordet lämnades på begäran till

Herr LOTHIGIUS (m), som yttrade:

Herr talman! Vissa propåer har nyligen gjorts av kommunikationsministern angående nedläggning av icke lönsamma bandelar, vilket inte rimmar med av riksdagen gjorda uttalanden. Trafikutskottets betänkande 1974:8 har godkänts av riksdagen och i utlåtandet står följande:

”Uppkommande frågor om nedläggningar av järnvägar och indragningar av stationer bör ses i ett mera långsiktigt perspektiv. Någon nedläggning av järnvägar skall därför inte – mot berörda kommuners vilja – ske under pågående utrednings- och planeringsarbete. Det är vidare enligt utskottets mening inte tillräckligt att låta framställningar om nedläggningar av järnvägslinjer vila i avvaktan på trafikplaneringsverksamheten. Tveksamheten om järnvägarnas framtida roll är därmed inte undanröjd. Det ger inte tillräcklig stabilitet åt beslut om lokaliseringar av företag eller fraktavtal som under tiden måste fattas. Ett klagörande uttalande om statsmakternas avsikt att tilldela järnvägarna en mera betydande roll i den framtida transportförsörjningen vore därför i hög grad motiverat. Redan nu måste sägas ifrån att avsikten är att i allt väsentligt och på längre sikt behålla exempelvis de järnvägslinjer vilka SJ i skrivelse till Kungl. Maj:t den 17 november 1972 särskilt omnämnt och begärt eventuella taxehöjningar på. I annat fall hindras en långsiktig industriell och regionalpolitisk planering.

För att nå en önskvärd utveckling av framför allt transporterna över längre avstånd måste statens järnvägars konkurrenskraft förstärkas. F. n. är i olika avseenden inte SJ:s transportservice av den kvalitet som kunderna kräver. Det gäller inte minst företagets möjligheter att hålla eller ingå bindande avtal om transporttider. Förtroendet för transportföretaget måste på den punkten vara orubbligt inom ett näringsliv där även ett kort driftstopp kan vålla stora kostnadsökningar. Sådana krav på statens järnvägar måste i högre grad än hittills beaktas vid prövningen av verkets framställningar om investeringsmedel och även internt i företagets investeringspolitik.

Den trafikpolitiska utredningen bör enligt utskottets mening lägga fram förslag i frågor av den karaktär som här berörts. Vissa krav måste emellertid uppfyllas redan under den tid utredningen arbetar om inte järnvägarna skall tappa mer trafik och situationen på vägarna därigenom bli ännu värre än den är i dag. Som ett viktigt led i detta arbete bör, såsom i motionen 1974:313 yrkats, *SJ:s tioårsplan* över behovet av investeringar omarbetas till ett aktionsprogram i syfte att ge SJ väsentligt ökad del av såväl person- som godstrafiken i landet.”

Med hänvisning till vad här anförts hemställer jag om kammarens tillstånd att till herr kommunikationsministern ställa följande fråga:

Ämnar herr statsrådet ge trafikpolitiska utredningen nya direktiv som motsvarar de av statsrådet offentligt framförda uttalandena?

Denna anhållan bordlades.

§ 18 Interpellation nr 93 ang. reglerna för inkomstprövning av de kommunala bostadstilläggen

Nr 101

**Onsdagen den
16 oktober 1974**

Ordet lämnades på begäran till

Herr JONSSON i Mora (fp), som yttrade:

Herr talman! Kommunalt bostadstillägg kan utgå till den som uppbär folkpension eller hustrutillägg. Beträffande inkomstprövningen måste kommunerna följa vissa fastställda regler. Dessa innebär bl. a. att tillägget skall reduceras om pensionären vid sidan av folkpensionen har inkomst som överstiger 1 500 kronor för den som är gift och 2 000 kronor för ensamstående. Avkastningen av en- och tvåfamiljsfastigheter som bebos av pensionstagaren beräknas till 2 procent av den del av taxeringsvärdet som inte överstiger 150 000 kronor, 4 procent av den del som överstiger 150 000 kronor men inte 225 000 kronor och 8 procent av den del som överstiger 225 000 kronor. Vid uppskattningen av förmögenhetsavkastningen gäller även att denna skall ökas med 10 procent av den del av skillnaden mellan fastighetens taxeringsvärde och skuld i fastigheten som överstiger 40 000 kronor för den som är gift och 50 000 kronor för annan pensionär.

För närvarande pågår fastighetstaxering som torde leda till att taxeringsvärdena i allmänhet höjs. Antalet personer i åldern 67 år eller äldre som 1972 i sin deklaration upptagit inkomst av fastighet uppgick till omkring 190 000. Det är således ett betydande antal pensionärer som berörs av de nya taxeringsvärdena. De kommer att upptäcka att de, trots att de inte har fått högre inkomster, blir högre taxerade för inkomst av fastighet och i många fall får minskade eller bortfallande bostadstillägg.

Man frågar sig om detta är rätt handlat mot människor som lagt grunden till dagens välfärd. De kan inte längre tjäna in pengar till samhället, de har gjort sin insats och får inte av ekonomiska skäl tvingas lämna sina bostäder.

Med hänvisning till det anförda hemställes om tillstånd att till herr socialministern framställa följande fråga:

Ämnar socialministern ta initiativ till att inkomstprövningsreglerna för kommunala bostadstillägg anpassas till de nya taxeringsvärdena på fastigheter?

Denna anhållan bordlades.

§ 19 Interpellation nr 94 om upphävande av etableringsstoppet för tandläkare

Ordet lämnades på begäran till

Herr ANDERSSON i Örebro (fp), som yttrade:

Herr talman! Vid 1973 års riksdagsbehandling av förslaget till allmän tandvårdsförsäkring beslutades bl. a. att riksförsäkringsverket skulle få möjlighet att under en övergångstid av två år begränsa antalet privatpraktiserande

tandläkare inom försäkringen. Beslutet tillkom för att så långt möjligt säkerställa folktandvårdens behov av tandläkare.

Vid utskottsbehandlingen hade folkpartiets och moderata samlingspartiets representanter anmält reservation. I reservationen framhölls bl. a.: "Om möjlighet till fritt tandläkarval skall kunna upprätthållas i framtiden är det naturligtvis också viktigt att tandläkare kan bibehålla och etablera privatpraktik. Med den utbyggnad av utbildningskapaciteten som ägt rum torde inte ett bibehållande av denna möjlighet avsevärt försvåra utbyggnaden av folktandvården. Tjänsterna där är säkerligen attraktiva för tandläkarna. Det är också mer tilltalande att folktandvården genom en god personalpolitik förmår rekrytera tandläkare än att införa bestämmelser som tvingar tandläkarna att tjänstgöra där."

Riksförsäkringsverket beslöt den 6 juni att ansökningar att bli uppförd på försäkringskassans förteckning över till tandvårdsförsäkringen anslutna tandläkare skulle vila året ut.

Beslutet togs mot bakgrund av vakansläget inom folktandvården. Omfattningen av vakanserna och orsakerna härtill var emellertid inte entydiga.

I praktiken innebär beslutet att etableringsstopp införes mindre än ett halvår efter det att så gott som alla då tillgängliga tandläkare tvångsanslutits.

Beslutet får bl. a. till konsekvens att om en tandläkare blir långvarigt sjuk eller avlider måste praktiken läggas ned med de konsekvenser detta får både för den enskilde och för samhället.

Det får naturligtvis också konsekvenser för patienterna i form av mindre valfrihet och kanske sämre möjligheter att över huvud taget erhålla tandvård. Man måste också ifrågasätta om beslutet lett till några betydande fördelar för folktandvården.

Med hänvisning till det anförda hemställer jag att till herr socialministern få ställa följande fråga:

Vill socialministern medverka till att etableringsstoppet för tandläkare upphävs?

Denna anhållan bordlades.

§ 20 Interpellation nr 95 om skärpt bolagsbeskattning, m. m.

Ordet lämnades på begäran till

Herr HERMANSSON (vpk), som yttrade:

Herr talman! Den skärpta utsugningen av arbetarna, den gynnsamma exportkonjunkturen och den återhållsamma lönepolitiken har lett till mycket höga vinster för de flesta företag. Det gäller särskilt de stora bolagen och speciellt företagen med stor exportandel.

Följande tabell visar utvecklingen av omsättning, bruttoresultat, beräknat skattepliktigt resultat och beräknat nettoresultat under de tre senaste åren för 68 börsnoterade industri-, handels-, rederi- och fastighetsbolag (miljoner kronor):

	1971	1972	1973
Omsättning	72 732 (+ 6,7 %)	79 405 + 9,2 %	95 271 + 20,0 %
Bruttoresultat	7 454 (- 5 %)	8 355 + 12 %	12 132 + 45 %
Beräknat skattepliktigt resultat	3 010	3 435	6 626
Beräknat nettoresultat	1 603 (- 20 %)	1 811 + 13 %	3 369 + 86 %

(Källa: Skandinaviska Enskilda Bankens Kvartalskrift nr 3 år 1974.)

För vissa branscher har ökningen av det beräknade nettoresultatet under de senaste åren varit ännu kraftigare. Detta gäller bruk och järnverk och framför allt skogsindustri (1973 ökning med 192 procent).

Enligt den undersökning av resultatet 1973 för de 200 största företagen som redovisats i Veckans Affärer nr 26 år 1974 ökade dessa storföretag "lönsamheten" (mätt såsom avkastning på arbetande kapital) med genomsnittligt nära 50 procent. Avkastningen på det egna kapitalet har ökat i ännu snabbare takt, eller från 6,3 till 11,4 procent, dvs. nära nog fördubblats på ett år. Tidskriften sammanfattar: "1973 var ett av de bästa åren efter andra världskriget för den svenska industrin. --- Mycket talar för att resultatet för storföretagen genomsnittligt sett når ännu litet högre 1974 än 1973." Detta omdöme förefaller emellertid alltför försiktigt, om man dömer av de halvårsbokslut för 1974 som publicerats. Dessa visar i allmänhet på en fortsatt stark ökning av vinsterna under innevarande år.

Den starka vinstökningen under 1973 framträder även i de preliminära uppgifter om taxeringsutfallet 1974 som redovisats från statistiska centralbyrån. Medan ökningen av de sammanräknade nettoinkomsterna för fysiska personer (A-längd) utgör 7,7 procent uppgår den för juridiska personer (B- och C-längd) till inte mindre än 19,3 procent. För svenska aktiebolag m. fl. uppgick den sammanräknade nettoinkomsten till 5 337 miljoner kronor (+19,3 procent), den taxerade inkomsten till 3 919 miljoner kronor (+12,9 procent) och den uträknade skatten till 1 563 miljoner kronor (+13,3 procent). Skatten utgör alltså endast en mindre del av de redovisade vinsterna.

Gällande beskattningsregler är, såsom också brukar framhållas av finansministern, mycket fördelaktiga för aktiebolagen. Företagens ställning visavi stat och kommun bör bedömas inte endast utifrån den stora andel av vinsten de kan behålla för investeringar, utdelning eller annan användning, utan också med hänsyn till de stora gåvor och subventioner de erhållit under de senaste åren.

Det är en allmän bedömning att företagen, kapitalet, jämfört med lönarbetarna kunnat ta hem den stora potten av de senaste årens ökade produktion och export. Kapitalet har stärkt sin ställning. Utsugningen av arbetarna har skärpts. I den kommande avtalsrörelsen liksom i den ständigt pågående kampen på arbetsplatserna söker lönarbetarna att vinna tillbaka vad de förlorat. Parollen är att öka lönerna på bekostnad av profiten.

Från arbetsplatserna och de fackliga organisationerna ställes därjämte kravet på en skärpning av företagsbeskattningen. Man vill reducera de höga

vinsterna genom en kombination av höjda löner och skärpta bolagsskatter. Kravet på skärpt företagsbeskattning är ett aktuellt krav och bör icke förväxlas med den långsiktiga diskussionen om s. k. löntagarägda fonder.

Det räcker emellertid inte med att enbart höja uttagningsprocenten för bolagsskatten, exempelvis från nuvarande 40 till 50 procent, vilket borde vara ett minimikrav. Samtidigt måste avskrivningsreglerna skärpas så att bolagen tvingas ta fram sina vinster till beskattning. Möjligheten att göra bolagsskatten progressiv bör också undersökas.

Ett speciellt problem är den starka ökningen av exportföretagens inkomster genom de kraftigt stegrade priserna på särskilt vissa exportprodukter. Enligt prognosen i årets nationalbudget beräknas värdet av den svenska exporten under 1974 öka med 13 miljarder kronor, varav 3 miljarder kronor genom volymökning. Merparten av exportvärdets ökning skulle alltså bero på höjningen av exportpriserna. Dessa får en stark återverkan också på prisnivån inom landet. Samtidigt som exportföretagen gör utomordentligt stora vinster fördyras alltså varorna för konsumenterna inom landet. Ett medel att motverka denna utveckling är särskilda avgifter (exportavgifter) på hela exportvärdet eller på speciella varugrupper vilkas priser stigit särskilt starkt. Influtna medel genom exportavgifterna bör användas för att hålla nere prisnivån inom landet.

Med hänvisning till det anförda hemställer jag om kammarens tillstånd att till herr finansministern ställa följande frågor:

Avser regeringen att föreslå en skärpt beskattning av de höga bolagsvinsterna?

Vill finansministern ge företagsskatteberedningen direktiv om att föreslå en skärpning av avskrivningsreglerna så att en större del av bolagsvinsterna tas fram för beskattning?

Vill finansministern ge företagsskatteberedningen direktiv om att undersöka möjligheten att göra bolagsbeskattningen progressiv?

Avser regeringen att föreslå uttagande av exportavgifter på hela exportvärdet eller på särskilda varugrupper vilkas priser stigit särskilt starkt?

Denna anhållan bordlades.

§ 21 Interpellation nr 96 om åtgärder för att minska hälsoriskerna i produktionen

Ordet lämnades på begäran till

Herr HERMANSSON (vpk), som yttrade:

Herr talman! De riskfyllda förhållanden under vilka många arbetare tvingas utföra sina insatser i produktionen har ställts i blyxtbelysning genom de aktuella avslöjandena från Kema Nord och Saab-Scania. Arbetare samsatta med framställning av vinylklorid på Kema Nord har förgiftats och avlidit i levercancer. Arbetare som jobbat med MC 77-reabränsle på Saab-Scania har skadats och invalidiserats.

Dessa avslöjanden har med rätta väckt stark indignation både på de berörda arbetsplatserna och bland allmänheten. Stark kritik riktas mot ansvariga företagsledningar, bolagsläkare och myndigheter. Kravet ställs att ingen människa skall vara tvungen att arbeta under sådana förhållanden att hennes hälsa och liv skadas.

De hälsorisker i arbetet som avslöjats genom dessa tragiska händelser är dock endast några få av många tusentals. "Det finns enormt många fler och allvarligare kemiska risker på arbetsplatserna än de som kommit fram. --- På många andra håll arbetas det fortfarande med för höga doser av ämnen vi vet är skadliga", säger ingenjör Egon Magnusson, LO-specialist på arbetarskyddsfrågor. (Sv.D. 29.9.74)

Det är heller inte så att de ansvariga myndigheterna anser att läget undan för undan kommer att förbättras. Tvärtom. Generaldirektör Gunnar Danielsson, chef för arbetarskyddsstyrelsen, säger: "Vi får tyvärr räkna med fler yrkesskador orsakade av kemiska ämnen. Det är en följd av att samhället inte kan klara sig utan dessa ämnen, men också en följd av forskningens framsteg. --- Att testa varje nytt ämne ur alla synpunkter är dock en praktisk omöjlighet, eftersom det rör sig om 1 000-tals ämnen som växer fram efter hand." (Samma källa.)

En sådan inställning godkänns knappast av dem som själva måste ta hälsoriskerna i produktionen. Starka krav om egna institutioner inom fackföreningsrörelsen för forskning och skyddsarbete, om hårdare lagstiftning och om gemensam kamp mot arbetsköparna för en bättre arbetsmiljö har framförts från arbetsplatser, fackföreningsmöten och förbundskongresser. För fackföreningsrörelsen är detta ingen ny fråga. Under årtionden har man drivit kravet om en arbetsmiljö utan hälsorisker mot de kapitalistiska företagarnas profitintressen. Kampen har gällt såväl att komma till rätta med de "gamla" olycksfalls- och hälsoriskerna som att söka stoppa de nya farliga ämnen som införs i olika produktionsprocesser. Praktiskt taget alla arbetargrupper är utsatta för stora olycksfalls- och hälsorisker i arbetet, även om skadorna genom kemiska ämnen den senaste tiden tilldragit sig den största uppmärksamheten.

Man måste bestämt vända sig mot påståenden av typen att den vetenskapliga och tekniska utvecklingen eller behovet av nya produkter automatiskt måste medföra ökade hälsorisker i arbetet. Det är produktionsprocessens kapitalistiska form som skapar riskerna för olycksfall och sjukdomar i samband med arbetet. En viktig roll spelar härvid den alltmer ökande arbetshetsen, som i sin tur är en direkt följd av kapitalägarnas jakt efter högsta möjliga profit. Profithänsynen får väga tyngre än hänsyn till arbetarnas hälsa. Därför brukas kemiska ämnen i produktionsprocesserna trots att deras oskadlighet inte kan garanteras eller deras skadeverkningar t. o. m. är kända.

Vänsterpartiet kommunisterna har under en följd av år framfört krav om en revidering av listan över hygieniska gränsvärden, så att tillämpningen effektivt förebygger skadeverkningar, obehag och ohälsa. En stark rörelse har utvecklats på arbetsplatserna för detta krav. Vi noterar med tillfredsställelse att arbetarskyddsstyrelsen nu framlagt en lista över hygieniska

gränsvärden, som innehåller sänkta värden för en rad farliga ämnen. I en rad fall förefaller emellertid värdena fortfarande för höga. Hänsyn har tagits inte enbart till hälsofrågorna utan till s. k. ekonomiska och tekniska skäl. De viktiga frågorna om skador genom buller, värme, köld, stress osv. måste ägnas ökad uppmärksamhet. För att arbetsköparna skall tvingas följa fastställda gränsvärden krävs också att dessa får en sådan juridisk status att de är ovillkorligen bindande.

Bland åtgärder som omedelbart bör vidtagas för att minska hälsoriskerna i produktionslivet är följande:

1. Omvänd bevisföring måste gälla beträffande såväl gamla som nya ämnen i produktionsprocessen. Det skall vara ett oavvisligt krav att arbetsköparen bevisar att ett ämne är ofarligt innan det får användas på arbetsplatsen. Tillämpningen av den nya lagen om hälso- och miljöfarliga produkter bör skärpas och produktkontrollnämndens resurser ökas.

2. Så låga hygieniska gränsvärden måste fastställas att ingen skada på arbetaren uppkommer under ett helt yrkesverksamt liv. Om detta kräver gränsvärde noll så skall det vara noll. Samtidigt måste de hygieniska gränsvärdena ges sådan juridisk status att de är ovillkorligen bindande.

3. Staten bör ge finansiellt stöd till ett fackligt arbetsmiljöinstitut, som skall utgöra en samordnad central med forskare, skyddsingenjörer, skyddsinspektörer och läkare. Ett sådant arbetsmiljöinstitut, drivet av fackföreningsrörelsen, ger arbetarna kunskapsunderlag och stöd i kampen för en bättre arbetsmiljö.

4. Arbetsmiljöfonderna, som skapas genom 20-procentig avsättning av företagets vinster under 1974, bör omedelbart börja användas. Reglerna ändras så att de anställdas fackliga organisationer ges en ovillkorlig rätt att bestämma över fondmedlens användning inom respektive företag.

5. Det nuvarande förhållandet att de läkare som handhar företagshälsovården anställs och avlönas av företagen bör snarast ändras. Riksdagen bör uttala sig för att företagshälsovården underställs landstingens huvudmannaskap samt att de anställda på företagen skall ha kontroll över företagshälsovårdens utformning och tjänsternas tillsättande. Det går inte att uppskjuta lösningen av dessa brännande frågor. Här gäller vad Pappers kongress uttalade i juni 1974: "Behovet av förbättrad arbetsmiljö inom industrin --- är enormt. Generationer av arbetare har offrats genom försummelser på arbetsmiljöområdet. --- Varje dags försening anser vi vara oförsvarbar i ett läge där företagen gör miljonvinster."

Arbetsmiljöfrågan är ingen teknisk fråga och heller ingen fråga om samarbete mellan arbetare och arbetsköpare. Det är en kampfråga. I denna kamp är det bra om fackförningsfolket har stöd av en progressiv lagstiftning.

Med hänvisning till det anförda hemställer jag om kammarens tillstånd att till herr arbetsmarknadsministern ställa följande frågor:

Avser regeringen att skärpa tillämpningen av lagen om hälso- och miljöfarliga produkter så, att arbetsköparna måste bevisa att såväl gamla som nya ämnen är ofarliga innan de får användas på arbetsplatserna?

Vill arbetsmarknadsministern ta initiativ till en ytterligare sänkning av

de hygieniska gränsvärdena så att ingen skada på arbetaren uppkommer under ett helt yrkesverksamt liv samt för att ge gränsvärdena sådan juridisk status att de är ovillkorligen bindande?

Avser regeringen att vidta åtgärder för att arbetsmiljöfonderna omedelbart skall användas och för en sådan ändring av reglerna att de anställdas fackliga organisationer ges en ovillkorlig rätt att bestämma över fondmedlens användning?

Anser arbetsmarknadsministern att företagshälsovården bör underställas landstingens huvudmannaskap och med kontroll av de arbetande över företagshälsovårdens utformning?

Denna anhållan bordlades.

§ 22 Interpellation nr 97 om lättnader i det ekonomiska trycket på kommuner och landsting

Ordet lämnades på begäran till

Herr BERNDTSON (vpk), som yttrade:

Herr talman! Det ekonomiska trycket på kommuner och landsting fortsätter att öka. Det avspeglas i att 160 av landets 278 kommuner samt 13 av 23 landsting avser att för år 1975 höja den kommunala utdebiteringen. Storleken av höjningarna varierar. De synes bli störst i storstadslänen. I dessa är hyrorna drygast. Med en total skattechöjning på ca 3 kronor äts den sänkta statsskatten antingen upp helt av kommunalskattens ökning eller tar ut den i det allra närmaste. Några uppgifter är av intresse:

Årsinkomst (kr.)	Sänkt stats- skatt enl. prop. 1974:132 (kr.)	Höjd kommunalskatt med			Höjd kommunalskatt som tar ut stats- skattesänkningen (kr.)
		2 kr.	3 kr.	4 kr.	
20 000	619	307	460	614	4:03
25 000	679	407	610	814	3:34
30 000	782	507	760	1 014	3:08
35 000	1 036	607	910	1 214	3:41
40 000	1 335	707	1 060	1 414	3:78
45 000	1 861	807	1 210	1 614	4:61
50 000	2 142	907	1 360	1 814	4:71
55 000	2 172	1 007	1 510	2 014	4:31
60 000	2 201	1 107	1 660	2 214	3:98
65 000	2 222	1 207	1 810	2 414	3:68
70 000	2 214	1 307	1 960	2 614	3:39
75 000	2 278	1 407	2 110	2 814	3:24

Därest syftet uppnås att dämpa löneökningarna i avtalsrörelsen genom den sänkta statsskatten reduceras skatteunderlaget för kommunerna, vilket i sin tur skapar nya problem för kommunerna när utgifts- och inkomstsstaten skall göras upp för år 1976 osv.

Det är en viktig sak som måste tas med i bedömningen av den rådande situationen. Det är den utomordentligt hårda linje som drivits i kommunerna: att söka undvika höjd utdebitering respektive att begränsa den så

mycket som möjligt. Finansledningarna i kommunernas styrelser har använt tillvägagångssättet att ange ramar inom vilka förvaltningarna haft att söka hålla sig. Resultatet har blivit uppluckring av sociala förmåner eller med andra ord en sänkt standard och service, överinskrivningar i daghemmen, minskade resurser på hemhjälpens område inom barnvårdarinneverksamheten etc.

Hagaöverenskommelsen om höjd sjukförsäkringsavgift och folkpensionsavgift, vilken överförts på arbetsgivarna, drabbar synnerligen hårt kommuner och landsting. I Stockholms stad exempelvis beräknas dessa avgifter för år 1975 uppgå till en merutgift på ca 50 miljoner kronor netto.

Vänsterpartiet kommunisterna har både i riksdagen och i de kommunala församlingarna rest kravet om en annan kostnadsfördelning mellan stat och kommun. Partiet har liksom kommunförbunden krävt att några frågor skulle lyftas ut och bli föremål för ställningstaganden redan innan den kommunalekonomiska utredningen är klar med sina utredningsuppdrag. Detta tillvägagångssätt tillhör ingalunda ovanligheterna och är helt genomförbart. Det hänger på den politiska viljan att åstadkomma en lättnad i kommunernas ekonomiska situation. Skattereformer som ger med ena handen och tar med den andra är av tvivelaktigt värde. Åtgärder i syfte att ändra på kostnadsfördelningen i en för kommunerna gynnsam riktning är nödvändiga för att motverka de stigande kommunalskatterna.

Exempel på åtgärder av detta slag har anförts i vpk-motioner under senare år: att staten övertar personalkostnaderna vid barnstugorna, att kommunerna tillerkännes ett grundbidrag för utgivande av kommunala bostadstillägg till folkpensionärerna etc. Men i ett avseende är skälen för ett ändrat förhållande särskilt starka. Det är att befria kommunerna från arbetsgivaravgiften. En kompensation för den belastning mervärdeskatten utgör vore dessutom väl på sin plats.

Arbetsgivaravgiften tar ca 2 kronor per skattekrona. I Stockholm uttryckes detta av att arbetsgivaravgiften för år 1975 beräknas till 334,4 miljoner kronor eller 2:20 per skattekrona.

In i bilden kommer å ena sidan industrins exceptionellt kraftiga vinststegringar under senaste redovisningsår och å den andra sidan de låga skattebetalningarna från företagen, som gällande lagar om företagsbeskattning möjliggör. Exempelvis har från ledande kommunalt håll i Linköping uttryckts beklagande över Saab-Scantias låga skattebetalningar. Detta problem pekar på en nödvändig slutsats: att skärpa beskattningen av bolagen, varigenom lättnader av här berört slag kan åstadkommas för landets kommuner.

Med hänvisning till det anförda anhåller jag om kammarens tillstånd att till herr finansministern rikta följande frågor:

1. Har finansministern för avsikt att under höstriksdagen framlägga förslag om åtgärder, som skyndsammast möjligt kan lätta det ekonomiska trycket på landets kommuner och landsting – exempelvis övertagande från statens sida av personalkostnaderna vid barnstugorna samt ett statligt grundbidrag till kommunerna för utgivande av kommunalt bostadstillägg?

2. Är finansministern beredd att framlägga förslag i riksdagen om befrielse för kommuner och landsting från att erlägga arbetsgivaravgift?

Denna anhållan bordlades.

Nr 101

Onsdagen den
16 oktober 1974

---

§ 23 Interpellation nr 98 ang. säkerhets- och nedrustningsfrågorna

Ordet lämnades på begäran till

Herr BOHMAN (m), som yttrade:

Herr talman! Den tid som förflutit sedan riksdagen i mars detta år senast gavs tillfälle att mera utförligt diskutera utrikespolitiska frågor har präglats av en tilltagande ovisshet om vart den internationella utvecklingen är på väg. Oron i världen synes ha ökat. Antalet ledande politiker i olika länder som anslår pessimistiska tongångar när de diskuterar vad de kommande åren kan innebära har blivit allt större.

Anledningarna till oron är många. De mycket snabba oljeprishöjningarna efter Ijölårets Mellersta Östern-krig och de oljeproducerande ländernas medvetenhet om sin styrkeposition har lett till att såväl den utvecklade delen av världen som en rad utvecklingsländer drabbats av betydande betalningsbalansproblem. Samtidigt har en begränsad grupp oljeproducerande nationer förmått att bygga upp valutareserver av utomordentligt stor omfattning, som man ännu inte varit beredd att använda på sådant sätt att stabiliteten i det världsekonomiska systemet inte äventyras.

Samtidigt har många länder drabbats av prisstegringar, som kommit att bli långt större än vad vi tidigare upplevt. Även vårt land har som bekant drabbats av den internationella prisstegringsvågen. I det senaste årets internationella debatt har man frågat sig, om denna utveckling utgör inledningen till en större ekonomisk världsdepression. Farhågor har uttalats för att prisstegringar som allt oftare ligger över 20 procent per år kan komma att få allvarliga återverkningar på det ekonomiska, sociala och inte minst politiska system som i dag råder i Västeuropa. Åtskilliga av dessa farhågor förefaller vara starkt överdrivna. Det oaktat är det svårt att finna någon ansvarsmedveten politiker som inte är beredd att erkänna allvaret i de problem som utvecklingen reser.

Inte minst gäller detta länderna i den tredje världen. För många av dem har de kraftiga oljeprishöjningarna kommit att innebära att angelägna utvecklingsprojekt fått ställas på framtiden. De oljeproducerande arabstaternas löften om kompensation i olika former har hitintills inte uppfyllts annat än i en mycket begränsad skala. Varje prognos om hur utvecklingsländernas försörjningssituation i andra hänseenden kommer att utveckla sig under de närmaste åren är dessutom behäftad med betydande osäkerhet. Sedan 1972 är världens reserver av t. ex. brödsäd utomordentligt begränsade. Möjligheterna att möta en omfattande missväxt i en eller flera delar av världen kommer sannolikt att vara väsentligt mindre under de närmaste åren än vad fallet var för bara några år sedan.

Mot bakgrunden av dessa i många hänseenden alltmer svårlösta problem av ekonomisk natur ter sig de tecken på renodlad politisk instabilitet som vi kan iakttaga runt omkring oss som än mer allvarliga.

Nedrustningsområdet ger i dag dess värre inte anledning till samma försiktiga optimism som för bara något år sedan. Inte minst gäller detta den ödesmättade frågan om en begränsning av de strategiska kärnvapenarsenalerna och om ett stopp för vidare spridning av kärnvapen. De s. k. SALT-samtalen mellan USA och Sovjet, som 1972 resulterade i två betydelsefulla avtal de båda supermakterna emellan, förefaller i dag att ha kommit in i något av en återvändsgränd. Det är svårt att tro att några ytterligare väsentliga resultat skulle vara att vänta i rådande politiska klimat. Det förefaller i stället uppenbart att de bägge supermakterna satsar på en omfattande teknologisk kapprustning på det strategiska kärnvapenområdet.

När en lång rad nationer nästa år samlas i Genève för att diskutera effekterna av det s. k. icke-spridningsavtalet och vilka ytterligare åtgärder som kan vidtas för att förhindra en vidare spridning av kärnvapen, kommer man att kunna konstatera att man står inför en mycket oroväckande utveckling. Det senaste året har sett Indien framträda med kärnvapenprov, som visserligen officiellt betecknats som fredliga men som alla indiska deklARATIONER till trots måste ses med allra största allvar. Länder som Egypten och Israel kommer inom en nära framtid – i den mån så inte redan är fallet – att kunna skaffa sig kärnvapenarsenaler, med vilka ett nytt krig i Mellersta Östern kan få en karaktär som vi i dag helst inte skulle vilja ens tänka på. Flera andra länder – låt mig bara nämna Iran som exempel – har klart och frankt deklarerat, att för den händelse kärnvapeninnehav blir mer allmänt bland världens nationer, avser även Iran att införliva kärnvapen i olika former med sina växande stridskrafter. Det är mot denna bakgrund knappast någon överdrift att påstå att den framgång för rustningsbegränsningssträvandena i världen som icke-spridningsavtalet representerade i dag hotar att helt undergrävas. Sannolikheten för att vi under det eller de närmaste decennierna kommer att uppleva ett avgränsat eller totalt kärnvapenkrig har nära nog drastiskt ökat.

Förhållandet mellan de båda supermakterna USA och Sovjet har under det senaste året i många avseenden kommit att teckna den bild som vi under efterkrigstiden betraktat som normal. Även om relationerna de båda staterna emellan i dag tycks utmärkas av ett intresse att söka komma överens i begränsade sakfrågor, är det alldeles uppenbart, att de grundläggande motsättningarna dem emellan består. I flertalet frågor sätter de sina egna intressen före en förbättring av relationerna till den andra. Att samförståndet i vissa sakfrågor inte förmått att garantera en fredlig utveckling i olika länder runt om i världen har vi fått flera bevis på under det senaste året.

I vår del av världen har konferensen om säkerhet och samarbete i Genève haft avsevärt svårare att nå konkreta och för alla parter acceptabla resultat än vad många trodde för något år sedan. Det mycket omfattande arbete som skett och fortfarande äger rum under konferensens andra fas har visserligen producerat vissa resultat som det finns all anledning att hälsa med

tillfredsställelse. Men samtidigt måste man i dag konstatera, att konferensen inte lett till någon genomgripande förändring av förhållandena mellan Europas båda hälften. Det finns i dag tvärtom anledning att fråga sig, om inte det politiska klimatet mellan öst och väst i Europa åter närmat sig det som rådde innan vägen av optimism föddes ur den västtyska östpolitikens inledande framgångar för några år sedan.

Säkerhetskonferensen har tillspetsats i en konfrontation mellan östsidans krav på en avspänning, avsedd att garantera stabilitet och status quo inom den sovjetiska intressesfären i Europa, och västsidans strävan att få till stånd en avspänning, ägnad att på längre sikt bereda vägen också för förändringar inom de stater där i dag olika diktaturer regerar. Av lätt insedda skäl har denna grundläggande intresse motsättning mellan det demokratiska Västeuropa och det kommunistiska Östeuropa lett till en situation, inom vilken konferensens arbete går framåt med snigelfart och där resultaten i de större frågorna blivit närmast marginella. Tidsschemat för konferensen har också fått revideras gång på gång. De samtal som pågår i Wien mellan de båda maktblocken om trupp reduceringar i Centraleuropa har samtidigt visat sig vara minst sagt så komplicerade som många insatta bedömare från början anade att de skulle bli. Efter en lång period, under vilken man inte kunde ena sig om vilket geografiskt område som eventuella reduceringar eller kontroller skulle omfatta, har samtalen nu till stor del övergått till en konflikt om vilka typer av vapen och truppstyrkor som dessa eventuella reduceringar skall komma att omfatta. Att ingen av parterna mot denna bakgrund vågat ge uttryck för någon större optimism vad gäller möjligheterna till snabba och betydelsefulla överenskommelser är därför knappast ägnat att förvåna. Förhandlingarna kommer säkert att pågå länge innan några resultat av värde är att vänta.

Inte minst mot denna bakgrund är det beklagligt att de svenska förslagen om s. k. förtroendeskapande åtgärder på den militära sidan – t. ex. rapportskyldighet om större truppförflyttningar, ömsesidiga observatörer vid större militära övningar – inte tagits upp till mera allvarlig behandling redan vid säkerhetskonferensen i Genève. Sådana åtgärder borde vara betydligt lättare att nå överenskommelse om än den mycket komplicerade frågan om truppproduktioner, som nu diskuteras i Wien. Effekten i avspänningshänseende skulle däremot bli högst betydande.

Under de närmaste månaderna förväntas säkerhetskonferensen vara redo att avsluta sin andra fas för att sedan förflytta sin verksamhet till Helsingfors och till den tredje och avslutande fasen. Den svenska riksdagen kommer med all sannolikhet inte att få tillfälle att diskutera dessa frågor dessförinnan. Med anledning härav och med åberopande av vad här anförts får jag anhålla om kammararens medgivande att till herr utrikesministern framställa följande frågor:

1. Hur ser statsrådet på de resultat som uppnåtts eller kan komma att uppnås under det avslutande arbetet inom konferensen för säkerhet och samarbete i Europa, och vilken linje kommer Sverige att följa under konferensarbetets slutskede i de frågor där enighet ännu ej nåtts?

2. Hur ser statsrådet på det läge som nedrustningsfrågorna – inte minst på kärnvapenområdet – kommit i under det senaste året, och vilka åtgärder anser regeringen att det är möjligt att vidta för att om möjligt bryta de tendenser som jag här beskrivit?

Denna anhållan bordlades.

§ 24 Interpellation nr 99 ang. jordbrukspolitiken

Ordet lämnades på begäran till

Herr BOHMAN (m), som yttrade:

Herr talman! Världens livsmedelsförsörjning har under de senaste åren blivit ett allt allvarigare problem. Globalt råder stor knapphet på både jordbrukets basprodukter och produktionsmedel. Allt tyder på att läget kommer att snabbt förvärras.

Hösten 1972 utlöstes en internationell spannmålskris. De spannmålslager som länge funnits i USA tappades av. Under 1973 och 1974 steg världsmarknadspriserna till rekordnivå och lagren i exportländerna reducerades ytterligare. De förväntningar som ställts på "den gröna revolutionens" produktionshöjande konsekvenser har inte infriats. U-länderna lider brist på handelsgödsel och andra förnödenheter. Oljekrisen har försvårat läget. Stora mängder kapital och kunnande behöver tillföras u-länderna för att en förbättring skall komma till stånd.

Länder som Japan och Sovjetunionen uppträder i växande omfattning som importörer av spannmål och andra livsmedel. Allt flera vägrar att dra ner sin konsumtion vid dåliga skördar.

Dessa tendenser har i sin tur påverkat kostnadsutvecklingen för vår och världens livsmedelsproduktion. Kännetecknande för 1960-talets internationella livsmedelsmarknad var att priserna endast sakta och med betydande eftersläpning anpassades till den prisstegring som var karakteristisk för andra varumarknader. Under senare år har emellertid livsmedelspriserna stigit påtagligt. Världsinflationen har höjt kostnadsnivån i jordbruket så kraftigt, att en återgång till 1960-talets relativt stabila internationella livsmedelsmarknad får betecknas som synnerligen osannolik.

Domedagsprofeter har under flera år varnat för en internationell livsmedelskris. De har förutsagt – många gånger för döva öron – att en allt större del av jordens befolkning kommer att svälta. Profetiorna tycks nu alltmer bära sannolikhetens prägel. Det är inte längre fråga om att miljoner människor skall behöva svälta. Även risken för massdöd har blivit en realitet.

Den höga internationella prisnivån på livsmedel skulle med säkerhet ha i hög grad påverkat vår egen försörjningssituation, om inte de två senaste skördeårens utfall varit så gynnsamt.

Gällande riktlinjer för Sveriges jordbrukspolitik har fastställts i 1967 års riksdagsbeslut. Sammanfattningsvis sägs däri: "Jordbruket bör under den framtid som kan överblickas inriktas på att, samtidigt som en viss sam-

hällsekoniskt motiverad minskning av produktionens omfattning sker, en fortsatt snabb rationalisering främjas och att prissättningen på jordbrukets produkter fortlöpande avvägs med beaktande av samhällets, jordbrukarnas och konsumenternas intressen.”

Enligt direktiven för den jordbruksutredning – 1972 års jordbruksutredning – som regeringen tillsatte den 2 juni 1972 skulle de angivna målen för den svenska jordbrukspolitiken gälla även i fortsättningen.

Genom de senaste årens internationella utveckling har emellertid produktionsmålet i 1967 års beslut överspelats. De flesta här i riksdagen, inte minst de som har sina rötter i nedläggningshotade bygder, lär inte sörja däröver. Betydelsefulla jordbrukspolitiska insatser har kommit till stånd, inte minst vad gäller jordbrukets rationalisering. Stödåtgärder har utsträckt att gälla även mindre enheter. En från jordbrukets synpunkt i och för sig erforderlig strukturförändring inom näringen har underlättats. Efter det att statsmakterna till en början framvingat en sådan prissättning på jordbrukets produkter att lönsamheten gick i botten, har korrigerande åtgärder sedermera vidtagits.

Under de senaste årens samhällsekoniska utveckling med stigande inflationstakt har konsumenterna oroats av stigande matpriser. Särskilt hård har kritiken varit mot priset på konsumtionsmjölk, trots att prisstegringen redan före de s. k. Skärholmendemonstrationerna dämpats genom subventioneringsåtgärder.

För att motverka tendenserna till sjunkande mjölkproduktion höjde statsmakterna producentpriset för drygt tre år sedan. Samtidigt genomfördes en ökad subventionering, dvs. en finansiering via skatterna för att hålla det nominella konsumentpriset på mjölk nere. På motsvarande sätt har av kostnadsutvecklingen betingade höjda produktionspriser på andra baslivsmedel övervälrats från konsumentprissidan till skattesidan.

Utvecklingen efter 1967 års jordbruksbeslut har alltså lett till att Sverige vid sidan av den så att säga normala jordbruksprisregleringen har ett särskilt regleringssystem byggt på ett slags permanentat prisstopp på viktiga livsmedel och på en omfattande subventionering med skattemedel. Samtidigt är samma produkter belastade med en prishöjande mervärdeskatt på nära 20 procent. Bilden har ytterligare komplicerats av att den internationella prisnivån på vissa basprodukter stigit i så hög grad, att den kompletterande import av livsmedel som skulle erfordras för den händelse vi något år skulle producera mindre än ett s. k. normalår, inte kan ske utan betydande statsfinansiella insatser. Enbart det förhållandet att det svenska jordbruket utvisat mycket goda skördeutfall under de senaste två åren har befriat oss från de problem som den snabba internationella prisutvecklingen eljest skulle ha medfört för vårt vidkommande.

Svenskt jordbruk kan vid normala väderleksbetingelser i huvudsak tillgodose det inhemska behovet av alla väsentliga livsmedel. Vi har däremot i tilltagande grad blivit beroende av köp utifrån av handelsgödsel och proteinfoder. Handelsgödsel-försörjningen är i hög grad betingad av tillgången och priset på energi. Vår förbrukning av proteinfoder bygger till 80–85 procent

på importerat foder – oljekraftfoder eller fiskmjöl. I fråga om båda dessa produktgrupper står vi inför en allvarlig brist- och prissituation i världen.

Förutsättningarna för vårt jordbruk avviker alltså i dag väsentligt från dem som rådde vid 1967 års riksdagsbeslut och ställer särskilda krav på att 1972 års jordbruksutredning bedriver sitt arbete med största möjliga skyndsamhet.

Jordbruksutredningen bör självfallet i enlighet med sina direktiv ändra produktionsmålsättningen med hänsyn till den internationella utvecklingen. All odlingsvärd svensk jord bör utnyttjas för jordbruksproduktion. 1972 års spannmålskris, världens förbrukade spannmålsreserver, den växande världsbefolkningen och de ännu snabbare ökande behoven samt de brännande energiproblemen talar för att vi inte längre skall betrakta en överskottsproduktion som en belastning för våra jordbrukare och vår jordbrukspolitik utan tvärtom som angeläget tillskott till världsproduktionen. Vår totalproduktion kan för övrigt inte längre bestämmas enbart utifrån vårt behov av försörjning i händelse av avspärrning eller krig. Erfarenheterna de två senaste åren har klart visat att även s. k. fredskriser påverkar vår säkerhet på livsmedelsförsörjningens område. Frågan om ökad lagerhållning och om vårt stöd till svältande nationer kommer också in i bilden.

Vid sidan av produktionsmålet – en fråga som numera, hoppas jag, förts ur den jordbrukspolitiska stridslinjen – har 1972 års jordbruksutredning till uppgift att överväga valet av prislinje inom jordbrukspolitiken. 1967 års beslut innebar en tillämpning av den öppna prissättningens principer – dvs. vad som oegentligt brukar kallas "högprislinje". Härom rådde i stort sett enighet. Genom besluten om prisstopp och livsmedelssubventionering har emellertid – som redan sagts – tillämpats en helt ny prissättningsprincip – ett slags "mellanprislinje" byggd på dold skattefinansiering. Utan att konsekvenserna från statsfinansiell eller de enskilda konsumenternas synpunkt klarlagts, har alltså subventioner införts till belopp överstigande 2 miljarder kronor. Livsmedelspriserna har förlorat sin förankring i produktionskostnaderna. Konsumenterna får, utan att de effektivt upplysts därom, själva betala subventionerna i form av höjda skatter. Förädlingsindustrin har drabbats hårt och fått stora svårigheter att täcka sina kostnader för de prisstoppade produkterna.

Kombinationen prisstopp och konsumentsubventioner förvirrar och försvårar förädlings- och distributionsföretagens planering. Behovet av stor och dyrbar statlig byråkratisk kontroll ökar. Jordbrukets beroende av det rådande statsfinansiella läget vid kommande prispförhandlingar blir större. Känslighet för politiska utspel ökar. Risker för ryckighet i det jordbrukspolitiska beslutsfattandet likaså.

Det nya subventionssystemet kan på sätt och vis ses som en magnifik rundvandring av pengar i cirkeln höjda subventioner – ökat behov av skatter – större behov av subventioner – behov av ännu högre skatter. Detta framgår med all tydlighet av utredningar om "lågprislinjens" inkomstfördelnings-effekt som företagits inom lantbrukshögskolan.

Det finns skäl förmoda att en övergång till en lågprislinje, eller för att

använda en riktigare benämning "skattelinje", endast får mycket blygsamma effekter och då endast för de allra lägsta inkomstnivåerna. Givetvis beror effekterna till stor del på respektive familjs inkomst- och skattesituation, antal familjemedlemmar, konsumtionsmönster m. m. och på vilken finansieringsväg som väljes, dvs. hur de statliga stödbeloppen skall tillföras den statliga budgeten – höjd moms, höjd statlig inkomstskatt eller en kombination av båda dessa åtgärder. Under alla förhållanden kan naturligtvis skattebetalarna – konsumenterna – fråga sig, om det är logiskt och rimligt att de skall behöva betala hög moms på samma livsmedel som sedan subventioneras med hjälp av statens momsintäkter.

Mot denna bakgrund är det angeläget att den sittande jordbruksutredningen ges direktiv att snabbt och med förtur analysera konsekvenserna – samhällsekonomiskt, för konsumenterna och för jordbruket – av den hybrid till prissättningssystem som utbildats under de senaste åren och inte minst möjligheterna att övergå till ett principiellt sett mera enhetligt prissättningssystem. Denna analys bör vidtagas mot bakgrunden av att världsmarknadspriset på flertalet jordbruksprodukter nu är högre än produktionspriserna på den svenska marknaden.

Med åberopande av vad här anförts får jag härmed anhålla om kammarens tillstånd att till herr jordbruksministern rikta följande frågor.

1. Hur ser statsrådet på produktionsmålet för den svenska jordbrukspolitiken mot bakgrund av det allmer förvärrade försörjningsläget beträffande livsmedel ute i världen?

2. Är statsrådet beredd att tillse att 1972 års jordbruksutredning med förtur utreder konsekvenserna av den nya regleringspolitik i fråga om livsmedel som utbildats under de senaste åren och samtidigt redovisar hur detta nya system skall kunna förenas med de långsiktiga målen för svensk jordbrukspolitik?

Denna anhållan bordlades.

§ 25 Interpellation nr 100 ang. postservicen åt landsbygdsbefolkningen

Ordet lämnades på begäran till

Herr NILSSON i Agnäs (m), som yttrade:

Herr talman! Genom riksdagsbeslut 1964, 1970 och 1972 har slagits fast att regionalpolitikens uppgift skall vara att förena ett effektivare resursutnyttjande på kortare och längre sikt liksom ökad ekonomisk tillväxt med en förbättrad jämvikt, socialt och kulturellt, mellan människor bosatta i olika regioner. Bl. a. framhölls så sent som 1972 att det är förbättringar i de enskilda människornas villkor som skall stå i centrum för den praktiska regionalpolitiken.

För enskilda människors villkor i olika glesbygder av vårt land intar servicen i form av kommunikationer, butiker och framför allt post en mycket framträdande plats.

Av naturliga skäl kostar servicen i form av kommunikationer mer per innevånare på landsbygden än i tätorter och städer. Emellertid kan inte en försämring av servicen endast motiveras av ekonomiska skäl. Skall de av riksdagen uppställda målen i regionalpolitiskt hänseende infrias är det av största vikt att en någorlunda rättvisa ur servicesynpunkt råder mellan människor bosatta i tätort respektive landsbygd. Under inga villkor kan en försämrad service godkännas.

Ett exempel på en fortgående försämring av landsbygdens service är postverkets indragning av postkontor och lantbrevbärlinjer. Detta medför i de flesta fall att posten kommer senare på dagen och att postkunderna måste "passa" lantbrevbäraren för att kunna utträta postärenden. Får denna utveckling fortsätta kommer olägenheterna att öka för glesbygdens folk, och då i synnerhet för människor bosatta i Norrland. På många håll uttrycks där en stor oro för framtiden, eftersom även i områden där avfolknings-trenden hävts de postala förhållanden som råder verkar hämmande.

Med stöd av det anförda hemställer jag om kammarens tillstånd att till herr kommunikationsministern ställa följande fråga:

Vilka åtgärder planerar herr statsrådet för att åstadkomma bättre rättvisa mellan landsbygdens befolkning och befolkning i tätorter och städer vad avser postservice?

Denna anhållan bordlades.

§ 26 Interpellation nr 101 ang. nedläggningen av olönsam järnvägstrafik, m. m.

Ordet lämnades på begäran till

Herr SVEN GUSTAFSON i Göteborg (fp), som yttrade:

Herr talman! SJ:s vinst för 1973/74 beräknas, sedan planenliga avskrivningar gjorts, bli 181 miljoner kronor. Då har avskrivningar skett på återanskaffningsvärde, en förmån som t. ex. företag i aktiebolagsform inte har. Denna vinst motsvarar 10 procents förräntning på investerat kapital. Enligt SJ skulle vinsten varit ca 190 miljoner kronor högre om regering och riksdag hade beviljat de anslag som SJ begärt för att kunna drivas affärsmässigt. Detta skulle ha inneburit en förräntning av kapitalet med 20 procent. Det goda resultatet är en följd av högkonjunkturen men också av den stimulans till ökad tågtrafik som bränslekrisen utgjorde. SJ har tyvärr inte i tillräcklig utsträckning utnyttjat de möjligheter till en offensiv järnvägspolitik som den nya situationen på oljemarknaden innebar.

SJ är ett företag, som med rätta bör betecknas som allmännyttigt, och det bör därför drivas från samhällsekonomiska utgångspunkter. Detta motverkar en ordentlig omprövning av principerna för SJ:s verksamhet. En sådan omprövning sker också inom den trafikpolitiska utredningen. I dess direktiv sägs bl. a. att en lägre avgiftsnivå inom SJ – som kan leda till ett visst underskott för trafikgrenen – skulle kunna tänkas innebära en sam-

hällsekonomisk vinst jämfört med en eljest erforderlig utbyggnad av vägnätet.

I utredningsdirektiven sägs också att den beräkningsmetodik som hittills använts beträffande det olönsamma järnvägsnätet gör det svårt att numera klarlägga verkningarna av en tänkt nedläggning av trafik, varför en omprövning bör ske.

Enligt riksdagens beslut bör inga nedläggningar av järnvägstrafik göras mot berörda kommuners vilja i avvaktan på resultatet av utredningsarbetet. Det har också varit en nästan allmänt omfattad uppfattning. Därför har det väckt stor uppmärksamhet att kommunikationsministern i ett offentligt uttalande den 8 oktober i år hissat signaler som tyder på en omfattande nedläggning av järnvägstrafik.

I uttalandet påstås att en rälsbuss kostar 20 kronor per personkilometer medan kostnaden för en landsvägsbuss endast är 2 kronor per personkilometer. Om detta skulle vara riktigt, skulle riksdagsbeslutet i våras om en anslagsökning till bl. a. motorvagnar vara illa grundat. Jag får hemställa att statsrådet redovisar grunderna för denna uppseendeväckande uppgift.

Med anledning av den oro som statsrådets utspel väckt är det angeläget att få klarlagt om statsrådet anser att frågan om nedläggning av järnvägstrafik skall tas upp innan trafikpolitiska utredningen redovisat resultatet av sitt arbete på denna punkt. Detta är så mycket mer motiverat som den nuvarande beräkningsmetoden för förlusten på det olönsamma järnvägsnätet enligt statsrådets tidigare uttalanden inte är lämplig att använda.

SJ har tidigare haft en pessimistisk syn på framtiden. Det framgick inte minst av den plan för investeringsverksamheten under den närmaste tioårsperioden som SJ redovisade till regeringen år 1973. I denna plan accepterade man utan vidare att SJ skulle få en kraftig minskning av sin andel av transportarbetet, där föreslogs inte något anslag till nya motorvagnar och där ställde man sig tveksam till snabbtåg. Man redovisade två alternativ – enligt det ena skulle det inte bli några snabbtåg under den närmaste tioårsperioden.

Årets riksdag har varit mycket positiv till järnvägstrafiken. Utöver det anslag som regeringen begärt beviljades 30 miljoner kronor för nyanskaffningar. Dessutom hemställde riksdagen att SJ skulle få uppdrag att utarbeta ett offensivt aktionsprogram för den kommande tioårsperioden, att SJ skulle driva försöksverksamhet med reserabatter och charterresor i syfte att få en större trafikvolym m. m.

SJ har nu i sina petita tagit ställning till riksdagens beslut. Trots att bränslekrisen gav möjlighet till en stor ökning av persontrafiken – ett förhållande som inte omnämns i petitan – och SJ borde ha kunnat inse möjligheterna till en mera permanent trafikökning, svarar man helt kort att man anser att den tioårsplan som framlades år 1973 utgör ett realistiskt aktionsprogram inom den nuvarande trafikpolitikens ram och begär förslag från regeringen såvida andra förutsättningar skall läggas till grund för ett aktionsprogram.

Beträffande taxenedsättningar i syfte att söka öka resandefrekvensen förklarar man sig villig att göra försök i detta avseende för resor till och från

och inom det inre stödområdet, under förutsättning att SJ får ett särskilt anslag på 11 miljoner kronor. Detta trots att den nuvarande kapaciteten inte på något sätt är fullt utnyttjad och trots att ett ökat resande i huvudsak skulle kunna äga rum utan högre kostnader. Medelbeläggningen på tågen i landet är enligt SJ:s uppgift ca 33 procent. Det finns alltså i genomsnitt sex tomma platser av tio.

Riksdagen tog också på nytt upp frågan om snitttaxan vid kombinerade buss- och tågresor. Trots att riksdagen fattat beslut i denna fråga redan 1972 tillämpas fortfarande denna snitttaxa. Den innebär att om en resenär innehar biljett på en sträcka och SJ satt in en buss i stället för tåg på en del av resan, så kräver SJ en tilläggsavgift på grund av att SJ inte använder tåg utan landsvägsbuss. Detta är ju så mycket mer anmärkningsvärt som kommunikationsministern angivit att det är tio gånger dyrare att köra rälsbuss än buss på landsväg. Enligt all logik borde resenären snarare få återbetalning, därför att han tvingas använda ett färdmedel som enligt uppgift bara kostar en tiondel av det för vilket han innehar biljett. Här bör kommunikationsministern omedelbart ingripa för att skapa respekt för riksdagens beslut.

Med stöd av det jag anfört hemställer jag om kammarens tillstånd att till herr kommunikationsministern framställa följande frågor:

1. Anser statsrådet att nedläggning av järnvägstrafik bör äga rum innan den trafikpolitiska utredningen framlagt sina förslag beträffande beräkningsmetoden för olönsamma järnvägsnätet och beträffande SJ:s verksamhet över huvud taget?

2. Vilka åtgärder ämnar statsrådet vidta för att SJ skall verkställa riksdagens beslut att SJ bör utarbeta ett offensivt aktionsprogram i syfte att öka järnvägstrafiken?

3. Anser statsrådet det rimligt att SJ fortfarande använder s. k. snitttaxa vid kombinerade resor tåg-buss, vilket innebär att resenär som innehar färdbiljett för en resa får betala extraavgift om SJ på någon del av sträckan satt in landsvägsbuss i stället för tåg? Hur stämmer detta med uppgiften att landsvägsbussen skulle vara så oerhört mycket billigare? Vill statsrådet se till att riksdagens beslut respekteras också på denna punkt?

Denna anhållan bordlades.

§ 27 Interpellation nr 102 om förbud mot registrering av strejkande arbetare

Ordet lämnades på begäran till

Herr HAGBERG i Borlänge (vpk), som yttrade:

Herr talman! Mer eller mindre kortvariga arbetsnedläggelser, felaktigt benämnda "vilda strejker", förekommer i en utsträckning som pekar på stora missnöjesanledningar, vilka inte kan viftas bort med tal om "oansvarig strejkagitation" eller liknande. En undersökning för något år sedan inom Metallarbetareförbundet kom fram till att lönefrågor utgjorde anledning till

hälften av alla sådana strejker. Den närmast största strejkorsaken var hälsorisker för arbetarna. Andra redovisade orsaker var olämpligt uppträdande hos representanter för företaget och åtgärder som minskade de anställdas rättigheter. Vidare förekom solidaritetsaktioner till förmån för kamrater som utsatts för disciplinåtgärder.

Enligt redovisning i tidningen Arbetet förekom under januari månad detta år fyra strejker som totalt berörde 250 man. I februari förekom fem strejker med 1 500 berörda och under mars elva strejker där sammanlagt nära 4 700 arbetare deltog. Ett par av det senare halvårets mera uppmärksammade strejker hade sitt upphov i missnöje med den utdragna tiden för centrala förhandlingar då bl. a. låglönepotterna skulle fördelas. Så var fallet vid ett större företag i Enköping. Ett annat exempel är LM Ericssons företag i Söderhamn vid vilket centrala förhandlingar inletts mellan Verkstadsförbundet och Metallarbetareförbundet. Sedan dessa strandat utbröt den strejk som för kort tid sedan blev förklarad "olaglig" av arbetsdomstolen.

Dessa hänvisningar gäller spridda men långtifrån ovanliga fall inom arbetslivet. Arbetsköparna kan med stöd av fredsplikten säga nej till nära nog alla krav om bättre arbets- och lönevillkor som arbetarna framför på det lokala planet. Strejkvapnet är då den enda utväg arbetarna har att tillgripa. I åtskilliga fall har detta vapen eller hotet om dess användning lett till förbättrade lönevillkor. I andra fall har aktionerna icke gett önskat resultat. Arbetsdomstolen har ådömt de strejkande bötesstraff.

I detta läge tillgriper arbetsköparna på nytt svartlistning. Sådana har nyligen kommit i rampljuset genom Verkstadsförbundets cirkulär daterat 1973-11-12. I detta ges anvisningar till medlemsföretagen att rapportera namn och andra uppgifter på alla strejkande. I ett tidningsuttalande förklarar en talesman för Verkstadsförbundet att listorna kommer att förvaras i förbundets arkiv "några år". Några namnlistor skulle dock inte bli utlämnade. Erfarenheterna från arbetslivet talar emellertid sitt tydliga språk om syftet med sådan svartlistning.

Gällande kollektivavtalslag, lagen om arbetsdomstol, definitionen av vad som är att anse som "saklig grund" för uppsägning i riksdagsuttalandet i anslutning till lagen om anställningsskydd etc. har tyvärr en utformning, som på avgörande punkter står i strid med vitala löntagarintressen. Det oaktat måste ifrågasättas om massregistrering av arbetare och förvaring av namnlistor under flera år, som icke kan benämnas med annat ord än svartlistning, är förenligt med gällande arbetslagstiftning. Ett klarläggande svar på denna fråga är enligt min mening i hög grad angeläget, likaså ett besked om något initiativ i syfte att olagligförklara dylika metoder kan påräknas.

Med hänvisning till det anförda hemställer jag om kammarens tillstånd att till herr arbetsmarknadsministern få rikta följande frågor:

1. Anser statsrådet att Verkstadsförbundets registrering av strejkande arbetare är förenlig med gällande arbetslagstiftning?
2. Om så inte är fallet, är regeringen beredd att framlägga förslag till lag varigenom sådan svartlistning förbjödes?

Denna anhållan bordlades.

§ 28 Interpellation nr 103 om förstatligande av Industri AB Euroc, m. m.

Ordet lämnades på begäran till

Herr OLSSON i Stockholm (vpk), som yttrade:

Herr talman! Förra året infördes genom Cementas köp av Gullhögen ett hundraprocentigt monopol på cementtillverkningen i landet. Många oroades av detta och krävde att staten skulle gå in aktivt genom att överta produktionen. Oron hade två huvudorsaker. Priset på cement sattes även tidigare utan priskonkurrens, eftersom de två tillverkarna hade kartellavtal och delade marknader. Efter fusionen är dock risken för överpris ännu större – enbart i år har cementen stigit med 30 procent – och dessutom har Cementa stärkt sitt grepp över de följande leden i byggvaruproduktionen. Genom köpet av Gullhögen har Euroc-koncernen skaffat sig kontroll över alla större betongelementföretag i landet.

Den andra och inte minst oroande frågan var hur det skulle gå för de anställda. Vilka avskedanden och fabriksnedläggningar skulle genomföras? Ganska snart stod det klart att Cementas fabrik i Hällekis var nedläggningshotad. En av företaget genomförd strukturutredning föreligger nu, och hotet är ett faktum. För arbetarna och samhället Hällekis är detta inget mindre än en katastrof. Den totala befolkningen är 1 000 personer och över 300 av dessa arbetar i cementfabriken. Nästan hela samhället, marken, affärs- och hyreshusen, gator, vatten och avlopp ägs av Cementa. Fabriksledningen har i alla år hindrat annan företagsamhet från att utvecklas och därigenom stärkt sin dominans. Detta bidrar till att hela Hällekis nu hotas av avfolkning.

Vissa ansträngningar görs för att skaffa en ersättningsindustri. Industriminister Rune Johansson uttalade i december 1973 i en interpellationsdebatt att han utgick från "att Cementa i första hand aktivt bidrar med etablerandet av annan sysselsättning på orten". Uttalandet liknar mer en allmän förhoppning än ett besked till arbetarna i cementfabriken. Enligt tidningsreportage, bl. a. i Aftonbladet, tycks bitter resignation råda bland invånarna i Hällekis. De förväntar sig inga välgärningar från det privatkapitalistiska Cementa. Ett minimikrav från statsmakternas sida borde naturligtvis varit att företaget ålagts att inte avskeda en enda arbetare innan nytt arbete kunde erbjudas.

Det är inte enbart Hällekis som drabbas av byggkapitalets koncentrationsprocess. Enligt Cementas strukturutredning försvinner 160 arbeten vid fabrikerna i Köping och Limhamn. Vidare läggs kalkbrottet i Vingåker ner där ett 40-tal arbetare, hårt knutna till bygden genom egna hem, ställs utan arbeten. I Köping försvinner 60 arbeten i cementvarufabriken efter nedläggning. Den 14 oktober fick 200 anställda vid Siporexfabriken i Södertälje ett meddelande från Cementas företagsledning som innebär att tillverkningen skall läggas ned troligen före 1 juli 1975. Södertälje kommun och arbetsförmedlingen hade icke förvarnats, länsarbetsnämnden i Stockholm informerades samma dag i ett brev från företaget. Fabriken kommer att läggas ned efter 37 års verksamhet i Södertälje. Från Cementas sida anförs

dålig lönsamhet som orsak och man skyller på prisstoppet, ökade produktionskostnader och minskat husbyggande.

Hela byggämnesindustrin kännetecknas av en enorm kapitalkoncentration där Industri AB Euroc blivit helt dominerande. Kapitalet har integrerats både horisontalt och vertikalt, dvs. Euroc söker få monopol på materialtillverkning samtidigt som man vill äga råvarorna och behärska förädlingen fram till färdig produkt, alltså färdig byggnad.

Skadeverkningarna för samhället är stora. Byggkostnaderna och därmed hyrorna skjuter i höjden samtidigt som de anställda inom Euroc får sin utkomst underställd direktörernas godtycke. Förväntningar om samhällsansvar utöver det lagligt fastställda från denna privatkapitalistiska storkoncern saknar verklighetsförankring. Koncernens ansvar gäller enbart att ge sina aktieägare största möjliga utdelning. "Strukturrationaliseringen" inom Cementa är ett led i detta. I ett totalt samhällsperspektiv, där människorna stod i centrum, skulle inte hela samhällen hotas av nedläggning.

Byggämnesindustrin utgör nästan 10 procent av landets totala produktion. En koncern dominerar helt och har skaffat sig monopol på flera viktiga basmaterial i byggandet. Dess makt är enorm och har betydelse för alla i landet. Det är ett så vitalt samhällsintresse att staten måste ingripa mot Eurocs monopolställning genom ett direkt övertagande.

Med stöd av det anförda hemställer jag om kammarens tillstånd att till herr industriministern få rikta följande frågor:

1. Ämnar regeringen ta upp frågan om förstatligande av eller vidgat inflytande över Industri AB Euroc?
2. Vilka åtgärder har vidtagits för att lösa sysselsättningsfrågan för befolkningen i Hällekis?
3. Ämnar regeringen ge Euroc något generellt föreläggande med anledning av företagets avskedanden i samband med omstrukturering?

Denna anhållan bordlades.

§ 29 Interpellation nr 104 ang. kontrollen av hälso- och miljöfarliga ämnen

Ordet lämnades på begäran till

Fru THEORIN (s), som yttrade:

Herr talman! En rad problem i arbetsmiljön, kopplade till hälsofarliga ämnen och produkter, har aktualiserats under senare tid. Många arbetare, framför allt inom plastindustrin, har en arbetsmiljö där kännedomen om kemiska ämnen och produkter är otillfredsställande och som i sig har många dolda hälsorisker. Även i de fall där riskerna är kända finns många exempel på arbetsplatser där kontrollen från såväl företaget som myndigheterna är otillfredsställande och där brist på konkreta åtgärder orsakar allvarliga risk-situationer.

I allt större omfattning uppstår nya problem, som hänger samman med

de kemiska ämnenas långtidseffekter. Ett uppseendeväckande sådant exempel är vinylklorid, ett annat flygbränslet MC-77. Flera liknande risker, förorsakade av ämnen och produkter som i dag är vitt spridda i arbetsmiljön, finns. Det måste anses helt otillfredsställande om man, som ofta händer, får kunskap om dessa risker i ett så sent skede att skadorna redan är allvarliga. Experter från WHO:s cancerforskningsorganisation (IARC), New York Academy of Sciences och den amerikanska arbetarskyddsmyndigheten (OSHA) är eniga om att sambandet mellan angiosarkom i levern och exposition för vinylklorid måste anses klarlagt. Om även andra cancerformer kan uppträda hos människan är fortfarande oklart. Djurförsök talar för ökad cancerförekomst vid koncentrationer ner till 50 ppm, varför expertisen rekommenderar att människor ej utsätts för någon vinylkloridexposition alls.

Genom den nya lagen om hälso- och miljöfarliga varor har samhället fått en unik möjlighet att begränsa flödet av nya produkter med skadliga eller okända effekter på människans hälsa och miljö. Riksdagen fastslog att det är av största betydelse att redan en på goda vetenskapliga grunder uppkommen misstanke om skaderisker bör utgöra tillräcklig grund för ingripande. Detta innebär, som propositionen också påpekade, att en producent som vill marknadsföra en otillräckligt känd vara som han har grundad anledning anta vara farlig från hälso- och miljöskyddssynpunkt, vare sig det finns vetenskapliga eller eljest godtagbara indikationer på risken, måste beakta denna risk vid bedömningen av om han skall marknadsföra varan eller inte. Myndigheterna behöver inte vänta med ett ingripande till dess skador har inträffat. Producenten måste, så långt det på vetenskapens nuvarande ståndpunkt är möjligt, bevisa att misstanken är ogrundad – den s. k. omvända bevisbördan. Lagen ger rätt för regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer att ingripa mot eller totalförbjuda olika kemiska varor. En särskild produktkontrollnämnd prövar tillämpningen av lagstiftningen.

Värdet av den nya lagen ligger dock helt i hur den tillämpas. Därest tillsynsmyndigheten anser att lagen genom sin existens är tillräcklig för att avskräcka tillverkare från att utveckla miljöfarliga produkter, blir möjligheten att förbjuda en vara på enbart misstankar i det närmaste värdelös. Det är föga troligt att ingripande mot produkter på enbart misstanke kommer att ske därest inte ens de produkter förbjuds som i dag finns på marknaden och där hälso- och miljöfarligheten är säkert bevisad. Sådana produkter som innebär stor hälso- och miljöfara är de som innehåller de mycket giftiga tungmetallerna kvicksilver, bly och kadmium: exempelvis färgämnen i plast och keramisk glasyr (kadmium), stabilisatorer i plast (bly och kadmium), bekämpningsmedel (kvicksilver), tillsatsämnen i bensin (bly), i kristallglasyr och glasyr (bly), i målarfärg och i elektriska batterier (kadmium, bly och kvicksilver i varierande grad).

Arbetarskyddsstyrelsens i går meddelade nya gränsvärden för luftföroreningar blir ett verksamt hjälpmedel för att skydda arbetarna. Även arbetarskyddslagen med den förstärkta rätten för skyddsombuden att ingripa mot farliga arbetsplatser ökar möjligheterna till skydd för arbetarnas hälsa.

Trots att dessa nya lagar endast verkat förhållandevis kort tid har man anledning fråga sig om inte resurserna för produktkontrollnämndens del är alltför knappa.

En väg att få en överblick över alla giftiga ämnen på arbetsplatserna är att ålägga företagen en obligatorisk redovisningsskyldighet gentemot samhället av omfattning, art och behandling av det industriella avfallet. Ett väl fungerande rapporteringssystem beträffande olika slag av industriavfall är förutsättningen för att samhället skall kunna utöva den erforderliga kontrollen och kunna bedöma behovet och arten av särskilda behandlingsanläggningar.

Mot bakgrund av vad som anförts anhåller jag om kammarens tillstånd att till herr jordbruksministern ställa följande frågor:

Delar jordbruksministern uppfattningen att produktkontrollnämnden bör verka aktivt?

Är jordbruksministern villig ge en redovisning för de ämnen som produktkontrollnämnden hittills ingripit mot?

Är jordbruksministern beredd föreslå totalförbud mot kända farliga ämnen som kadmium, bly och kvicksilver?

Är jordbruksministern beredd förordna en obligatorisk deklarationsplikt till samhället beträffande art, omfattning och behandling av det industriella avfallet?

Denna anhållan bordlades.

§ 30 Interpellation nr 105 ang. företagens skyldighet att lämna uppgifter till statliga myndigheter

Ordet lämnades på begäran till

Herr ERIKSSON i Arvika (fp), som yttrade:

Herr talman! I dag ställs så stora krav på företagen att lämna uppgifter för olika ändamål och medverka i uppbörderna av olika skatter, att det otvivelaktigt är befogat att tala om blankettraseri. Många företagare upplever tvånget att lämna uppgifter till kommunala och statliga myndigheter som en växande börda. Alltmer tid måste läggas ner på att ta fram och sammanställa uppgifterna. Bördan upplevs inte som mindre tung när man gång efter annan kan konstatera att likartade uppgifter ofta begärs från olika håll – men sällan vid samma tidpunkt och sällan så att ytterligare arbetsinsats inte behövs.

År 1965 framhöll allmänna beredningsutskottet i ett yttrande (nr 30) att man för sin del kunde "vitsorda att den företagarna åliggande skyldigheten att årligen lämna en rad uppgifter till olika myndigheter medför vissa besvärligheter icke minst för de mindre företagare, vilka icke har möjlighet att anställa särskild arbetskraft för detta arbete. I den mån uppgiftslämnandet kan förenklas och rationaliseras bör det också ske." Mot den bakgrunden förordade utskottet en utredning om "samordning och förenkling av de

uppgifts- och uppbördsskyldigheter som av det allmänna ålägges företagen". En enhällig riksdag följde utskottet.

Sedan allmänna beredningsutskottet gjorde sitt uttalande har nio år förflutit. Under den tiden har uppgiftstrycket på företagen växt ytterligare, bl. a. som en följd av den ökade efterfrågan på statistik i olika sammanhang. Den samsordning och förenkling som utskottet förordade är därför än mer motiverad och angelägen i dag. Trots detta tycks viljan att verkligen åstadkomma en lättnad i uppgiftsskyldigheten för företagen vara ringa.

Först 1969 villför regeringen riksdagens önskan om en utredning. Denna utredning – utredningen om företagets uppgiftsplikt – har efter nära fem års arbete ännu inte kommit fram med något förslag till lösning. Och man kan förmoda att de förslag om förenklingar och lättnader som så småningom kan komma, inte på långa vägar balanserar ökningen i uppgiftsmängd under den tid som förflutit sedan utredningen tillsattes.

Det är inte rimligt att ett förhållandevis så begränsat problem som detta inte kunnat lösas på de nio år som förflutit sedan riksdagen begärde en översyn. Utredningsarbetet måste därför föras fram till ett snabbt slut och ett förslag läggas fram för riksdagen.

Enligt direktiven är utredningen förhindrad att ta upp den väsentliga frågan om ersättning för uppgifts- och uppbördsskyldigheten. Det är en olycklig begränsning av uppdraget. För särskilt de mindre företagen är det förenat med stora kostnader i tid att ta fram de erforderliga uppgifterna eller sammanställa skatteredovisningar – tid som måste tas från andra väsentliga göromål. Ett ersättningssystem skulle göra det möjligt för dessa företag att anställa personer för att ta hand om uppgifts- och uppbördsfrågorna. Ett sådant skulle säkert också göra det lättare att åstadkomma en rimlig balans mellan myndigheternas behov av uppgifter och företagets kostnader för att ta fram dem.

Med hänvisning till vad jag anført hemställer jag om kammarens tillstånd att till herr finansministern ställa följande frågor:

1. Avser finansministern att ta något initiativ för att påskynda arbetet i utredningen om företagets uppgiftsplikt?
2. Är finansministern beredd att ge utredningen i uppdrag att i en andra etapp ta upp frågan om ersättning till företagen för deras medverkan vid uppgiftslämning och skatteuppbörd?

Denna anhållan bordlades.

§ 31 Interpellation nr 106 om åtgärder för att reservera jordbruksmark för livsmedelsproduktion

Ordet lämnades på begäran till

Herr HÖRBERG (fp), som yttrade:

Herr talman! Våra framväxande samhällen med industri- och bostadsutbyggnad, vägbyggen, golfbanor, flygfält m. m. tar i anspråk allt större mark-

arealer. Utbyggnaden sker till en del inom skogbevuxen eller på annat sätt svårforcerad mark men inte sällan ianspråktagas åkerjord – inte minst därför att dess utnyttjande oftast är mindre kostnadskrävande.

Den svenska åkerjorden är genomsnittligt av mycket hög kvalitet – den skånska hör till de bästa i världen. Folkpartiets partistyrelse underströk detta i ett yttrande över motioner till landsmötet i september och hänvisade till partiets miljöprogram där det bl. a. heter: "Jordbrukets rätt till våra värdefullaste odlingsjordar bör hävdas."

Landsmötet beslöt bl. a. att "rekommendera folkpartiets kommunalt aktiva att i det kommunala planeringsarbetet hävda jordbrukets rätt till de goda odlingsjordarna och att uppdraga åt partistyrelsen att verka för åtgärder till skydd för åkerjorden".

Endast några få timmars flygresa från oss svälter miljoner medmänniskor! Medan i världens befolkning de senaste tre åren ökat med 22 miljoner har u-världens ökat med 134 miljoner. Samtidigt har världens buffertlager av t. ex. spannmål avsett för nödsituationer minskat så att det i dag enligt FAO endast täcker några veckors behov. Problemet för u-världens människor är inte bara att de är många att mätta och fattiga utan även att de har klimatet emot sig. Den semesterparadisets sol som vi uppskattar där är en förbannelse för dem när de skall driva jordbruk.

Klimatet i Europa norr om Alperna har visat sig vara bland de bästa i världen när det gäller att bedriva jordbruk. Växlande solskensdagar och regndagar ger chans till goda skördar. Europa måste anstränga sig i högre grad än hittills att tillsammans med USA/Canada och Sovjet bidra till världens livsmedelsförsörjning.

Sveriges jordbrukspolitik måste inriktas inte bara på vårt lands självförsörjning utan även på bidrag till den svältande världens behov. – När det gäller den svenska åkerjorden måste mottot för framtiden vara: All mark lämpad för livsmedelsproduktion skall användas för sådan!

En snabb omprövning av vår politik för utnyttjande av jordbruksmark måste äga rum.

Med hänvisning till det anförda hemställer jag om riksdagens medgivande att till herr jordbruksministern få rikta följande fråga:

Är statsrådet beredd att – i avvaktan på jordbruksutredningens kommande betänkande – snarast förelägga riksdagen förslag till sådana provisoriska lagstiftningsåtgärder att jordbruksmark som är lämpad för livsmedelsproduktion reserveras för detta ändamål?

Denna anhållan bordlades.

§ 32 Interpellation nr 107 om upphävande av etableringsstoppet för tandläkare, m. m.

Ordet lämnades på begäran till

Herr RINGABY (m), som yttrade:

Herr talman! Redan efter några månaders tillvaro har tandvårdsförsäringen skapat problem som saknar motstycke i andra socialförsäkringar. Detta tyder på att försäkringens konstruktion blivit olyckligt utformad. Inte minst det bakomliggande hotet om en etableringskontroll vid försäkringens antagande var en ur psykologisk synpunkt olycklig åtgärd. Den vilandeförklaring av alla inträdesansökningar till tandvårdsförsäringen, som trädde i kraft den 6 juni, har nu skapat allvarliga problem för både folktandvården och den privata sektorn. Bortsett från ett fåtal medgivna dispenser innebär vilandeförklaringen ett nästan totalt etableringsstopp för alla tandläkare och får dessutom den olägenheten att nuvarande regionala olikheter i utbyggnaden av tandvårdsservicen konserveras och till och med ökas. Till detta kommer allvarliga sociala problem.

Vidare har trappstegskonstruktionen av återbäringen lett till just sådana följder som många befarade: vuxenpatienterna hos privatpraktikerna hävdar bestämt att behandlingsomgångarna skall innebära omfattande arbete även med mindre brådskande ingrepp. Annars skulle de få börja ny behandlingsserie senare och gå miste om högkostnadsskyddet. Tandläkarna varken tjänar eller förlorar materiellt på detta, men de känner naturligtvis en obehaglig press, eftersom systemet skapar köer. Yrkesetikern kräver en utpräglad serviceanda, och denna situation skapar verkligen samvetsnöd. Med en enhetlig återbäring kunde patienterna ta saken betydligt lugnare och mycket väl finna sig i att mindre trängande vårdbehov skjutes på framtiden.

Vidare försvåras den administrativa processen av tvåstegssystemet för återbäring. Pappersexercisen, som enligt planerna skulle ta endast 3 procent av tandläkarnas arbetstid i anspråk, har visat sig överträffa alla farhågor. Nu måste kvällstimmar tas i anspråk för administration i stället för vårdarbete. En enhetlig återbäringstaxa skulle alltså tvåfaldigt lätta det besvärande trycket på privattandläkarna.

Även försäkringens personavgränsning har visat sig vara mycket olycklig. Barnen har uteslutits i förlitande på folktandvårdens vårdansvar. Därmed har tjänstetandläkarna fått en efterfrågesituation när det gäller barnen liknande den som privatpraktikerna har med avseende på de vuxna. Om även barnen fått inneslutas i försäkringens hade en ur vårdsynpunkt utomordentligt viktig förändring av efterfrågestrukturen inträffat i jämförelse med nuläget. Barnen hade då konkurrerat på samma villkor som de vuxna om privatpraktikernas tjänster och därmed haft större möjligheter att få sitt relativt viktigare vårdbehov tillgodosett. Samtidigt hade folktandvården avlastats en del av efterfrågan från barnen och fått den ersatt med vuxenefterfrågan. På så sätt hade tjänstetandläkarna fått den välkomna omväxling i arbetet som vuxentandvården innebär för dem. Vidare skulle de krav tillgodoses som fö-

reskrivs för folktandvården om en viss andel vuxentandvård med hänsyn till att tjänstetandläkarnas yrkeskunskaper måste upprätthållas. Många vuxna skulle gärna tagit den lilla merkostnaden som det skulle innebära att ha en familjetandläkare. Det måste då som regel bli fråga om en privatpraktiker, eftersom fritt läkarval inom folktandvården knappast är möjligt.

Ett blint slående etableringsstopp för alla som önskar öppna privatpraktik är en passiv åtgärd som drabbar orättvist och för tjänstetandläkarna faktiskt innebär en form av tvångsansättning och för privatpraktikerna ett ingrepp i näringsfriheten.

Den utlösta vilandeförklaringen har fått svåra konsekvenser. När folktandvården har full personalstyrka får vakanser på privatpraktikersidan som uppstår genom dödsfall, flyttning eller pensionering inte fyllas. Hela patientkretsar ställs utan tandläkare. En annan konsekvens är att somliga, såväl privat- som tjänstetandläkare, ser sig tvingade att flytta utomlands.

Med hänvisning till vad jag här har anfört hemställer jag om kammarens tillstånd att till herr socialministern ställa följande frågor:

Är herr statsrådet beredd medverka till

1. ett omedelbart hävande av vilandeförklaringen för ansökningar om inträde i tandvårdsförsäkringen,
2. att en enhetlig återbäringstaxa avlöser nuvarande tvåstegssystem, förslagsvis med en så avpassad nivå mellan de nu rådande, att den i stort sett ger samma återbäring för genomsnittet patienter,
3. att tandvårdsförsäkringens personkrets utvidgas så att den omfattar alla?

Denna anhållan bordlades.

§ 33 Interpellation nr 108 ang. icke-spridningsavtalet i fråga om kärnvapen

Ordet lämnades på begäran till

Herr TAKMAN (vpk), som yttrade:

Herr talman! Den politiska avspänningsprocessen har inte följts av något verkligt genombrott för strävandena att begränsa och minska de strategiska rustningarna. Tvärtom har USA:s officiella övergång till en "counterforce strategy" i fråga om kärnvapnen minskat utsikterna till positiva resultat vid de fortsatta SALT-förhandlingarna mellan USA och Sovjetunionen. I sin femte årsbok, SIPRI Yearbook 1974, har Stockholms internationella fredsforskningsinstitut med skärpa varnat för counterforce-strategin och för en annan utveckling inom kärnvapentechniken, som är om möjligt lika oroande, nämligen planerna att bl. a. i Frankrike införliva s. k. taktiska kärnvapen med de konventionella truppslagens arsenal.

Det ständigt ökade antalet kärnvapen ökar risken för att ett kärnvapenkrig kan bryta ut genom olyckshändelse, felberäkning eller helt enkelt genom att någon officer med fingrarna på tryckknappen löper amok.

Samtidigt finns överallt och i nära nog alla kretsar en oro över möjligheterna att kärnvapnen sprids ytterligare. Flertalet stater har undertecknat icke-spridningsavtalet av 1968, men endast en minoritet har ratificerat det, och två kärnvapenmakter, Frankrike och Kina, har vägrat att ansluta sig till det. Tillämpningen av kontrollsystemet i enlighet med icke-spridningsavtalet vilar på det internationella atomenergiorganet, IAEA, som i sina senaste årsrapporter uttrycker oro över att många av signatärmakterna ännu inte tecknat underavtal med IAEA.

”Ett fullständigt provstopp och ett strikt fasthållande från alla staters sida vid icke-spridningsavtalet skulle minska oron, ge nytt liv åt avtalets innehåll och IAEA:s stadga samt utgöra ett positivt steg i riktning mot användandet av kärnkraften enbart för fredliga ändamål”, sade IAEA:s generaldirektör Sigvard Eklund, när han presenterade årsrapporten inför FN:s generalförsamling 1973.

Frågan om icke-spridningsavtalet har senare utförligt behandlats i SIPRI:s bok Nuclear proliferation problems, som utkom under sommaren 1974. I oktobernumret av Foreign Affairs har två amerikanska författare, senator Adlai E. Stevenson och professor George H. Questor, kraftigt understrukt vikten av att konstruktiva åtgärder kommer till stånd snabbt för att hejda en process som snart kan vara omöjlig att stoppa.

Både i SIPRI:s bok och i senator Stevensons artikel framhålls de möjligheter som den signalerade världskonferensen våren 1975 om icke-spridningsavtalet kan ge.

Mot denna bakgrund anholder jag att till herr utrikesministern få rikta följande fråga:

Är utrikesministern beredd att snarast ge en utförlig redogörelse för den nuvarande situationen beträffande icke-spridningsavtalet i fråga om kärnvapen, IAEA:s kontrollsystem, Sveriges underavtal med IAEA och dess tillämpning samt de åtgärder regeringen förbereder för att bidra till framgång för NPT-konferensen 1975?

Denna anhållan bordlades.

§ 34 Interpellation nr 109 om lagfäst medbestämmanderätt för anställda i aktiebolag

Ordet lämnades på begäran till

Herr MUNDEBO (fp), som yttrade:

Herr talman! Under flera år har folkpartiet vid sidan av löntagarorganisationerna spelat en pådrivande roll för att ge de anställda vidgat inflytande inom arbetslivet. I en rad motioner och skrifter har inriktningen av det arbetsdemokratiska arbetet utförligt diskuterats och konkreta program skisserats. Utgångspunkten har därvid varit att beslutsstrukturen inom företag och förvaltning måste ändras så att de anställda tillförsäkras inflytande, insyn och medbestämmanderätt på alla nivåer. Styrelserepresentation för

de anställda, vidgade befogenheter och beslutsrätt för företagsnämnderna i bl. a. arbetsmiljöfrågor, avskaffande av § 32-principen samt rätt för de anställda till andel i företagets kapitalbildning är några av de krav som förts fram.

Flera viktiga beslut på arbetsdemokratis och arbetsmiljöns område, som tillgodoser eller ligger i linje med folkpartiets krav, har fattats under senare år samtidigt som försöksverksamheten successivt fått allt större omfattning. Det är en glädjande utveckling, som återspeglar en växande uppslutning kring kraven på maktspredning och medbestämmanderätt för de anställda.

Det arbetsdemokratiska arbetet befinner sig emellertid fortfarande i ett inledningsskede. Viktiga resultat har uppnåtts – det är sant – men nu gäller det att gå vidare. Insatserna bör i första hand inriktas på två områden: den enskildes situation i produktionen samt representationen för de anställda i de beslutande organen inom företag och förvaltning. I det förstnämnda fallet gäller det att få till stånd förändringar av arbetsmiljö och produktionsförhållanden, så att den enskilde får bättre möjligheter att direkt påverka den egna arbetssituationen. Det innebär bl. a. att föråldrade former för arbetsgivarens rätt att leda och fördela arbetet bör avskaffas. I det senare fallet är det bl. a. fråga om att vidareutveckla styrelserepresentationen för de anställda och på sikt ge dem en med kapitalägarna likvärdig ställning. Det bör ske inom ramen för en ny aktiebolagslag.

Den nuvarande lagen bygger på ett snävt s. k. intressentbegrepp. Den syftar i första hand till att reglera ägarnas inbördes förhållanden och skydda intressena hos dem som skjuter till kapitalet. Lagen förutsätter att ägarna styr med verkställande myndighet och tillerkänner endast dem ett direkt inflytande på företagets ledning.

Samma grundsyn präglar det förslag till ny aktiebolagslag som efter ett samnordiskt utredningsarbete för svenskt vidkommande presenterades i början av år 1971. Även om det innehåller förslag om en rad angelägna förbättringar, varav en del redan genomförts, innebär förslaget att aktiebolagslagen även i fortsättningen främst skall vara ett instrument för att reglera de inbördes förhållandena mellan ägarna och skydda deras intressen. Av den bredare och av allt fler omfattade uppfattningen att de anställda är en del av företaget med berättigade krav på insyn och medbestämmanderätt bär förslaget inget spår. I det avseendet avviker utredningen markant från strävandena på andra håll i Västeuropa, där man vid revideringen av bolagslagstiftningen försökt lagfästa de anställdas medbestämmanderätt.

Förslagets brister från arbetsdemokratisk synpunkt har rönt stark och berättigad kritik under remissbehandlingen. TCO anser t. ex. att det i stället för att främja en angelägen utveckling mot jämnare fördelning av inflytande mellan kapital och arbete kommer att "bidra till att konservera ett ur arbetssynpunkt otillfredsställande förhållande för avsevärd tid framåt". medan LO menar att det är beklagligt att ett förslag till revision av aktiebolagslagen kunnat läggas fram "utan att innehåller väsentliga framsteg motsvarande de utbredda kraven på ett företags funktionssätt i fråga om insyn och medinflytande för de anställda".

Trots denna kritik och trots utvecklingen på andra håll i Västeuropa tycks, av vad som hittills framkommit, det förslag till ny aktiebolagslag som regeringen inom en nära framtid kommer att överlämna till lagrådet att ha samma grunddrag som utredningsförslaget från år 1971 – och som nuvarande lagstiftning. Om så verkligen är fallet har man försummat de möjligheter att vidareutveckla arbetsdemokratin som en revision av aktiebolagslagstiftningen erbjuder. Det vore därför beklagligt och olyckligt om de kommande förändringarna är något annat än ett provisorium i avvaktan på en grundligare omarbetning byggd på principen om medbestämmanderätt för de anställda. En sådan revision bör – som folkpartiet begärt i riksdagsmotioner bl. a. 1971 och 1972 – företas av en parlamentarisk utredning med representation från arbetsmarknadens organisationer.

Syftet med arbetet bör vara att få till stånd en ny aktiebolagslag, som i första hand reglerar verksamheten i större företag och som bygger på principen om lagfäst medbestämmanderätt för de anställda. Förebilder för en sådan lagstiftning finns redan i t. ex. den västtyska lagstiftningen eller i EG-bolagslagstiftningen.

Med hänvisning till vad jag här anfört hemställer jag om kammarens tillstånd att till herr statsrådet Lidbom få framställa följande fråga:

Är statsrådet beredd att tillsätta en parlamentarisk utredning med representation även för arbetsmarknadens organisationer och med uppgift att utarbeta ett nytt förslag till aktiebolagslag, som bygger på principen om lagfäst medbestämmanderätt för de anställda?

Denna anhållan bordlades.

§ 35 Interpellation nr 110 ang. nedläggningen av olönsam järnvägstrafik

Ordet lämnades på begäran till

Herr MAGNUSSON i Kristinehamn (vpk), som yttrade:

Herr talman! Kommunikationsministern har i ett uppmärksammat uttalande i pressen framhållit som sin mening att i höst måste kommunikationsdepartementet noga överväga vilken trafik som kan flyttas över från järnväg till landsväg. Det är SJ:s äskande om en höjning av bidraget till s. k. olönsam järnvägstrafik till 610 miljoner kronor för nästa budgetår som föranlett uttalandet.

Mot bakgrunden av de senaste årens allt intensivare trafikpolitiska debatt ter sig kommunikationsministerns uttalande märkligt. Det förtjänar att återigen påpekas att anledningen till denna debatt finns att söka i det växande missnöjet med 1963 års trafikpolitik. Allt flera upplever det som orimligt att omfattningen av trafiken på järnvägarna i så hög grad skall avgöras av ett renodlat privatekonomiskt lönsamhetstänkande. Nedläggningen av många trafiksvaga bandelar har kritiserats just från den utgångspunkten. Allt starkare har det betonats att samhällsekonomiska aspekter i stället bör

vara avgörande. Detsamma gäller för bedömningen av den starkt växande bilismen och de avigsidor denna för med sig.

Som en följd av den trafikpolitiska debatten har regeringen tillsatt flera utredningar på trafikområdet. Den viktigaste är den trafikpolitiska utredningen, som har i uppdrag att se över 1963 års trafikpolitiska beslut och utforma en ny trafikpolitik som bättre tillgodoser kraven på en samhälls-ekonomisk syn vid planeringen av de trafikpolitiska åtgärderna. I utredningsdirektiven konstateras att något underlag för "konkurrens på lika villkor" trafikgrenar emellan inte föreligger. I stället sägs att planmässig samordning och styrning måste bli element i den nya trafikpolitiken.

Just det samhällsekonomiska perspektivet bör givetvis få vara avgörande vid bedömningen av om anslag till s. k. olönsam järnvägstrafik är berättigade eller inte. SJ har inte tillämpat sådana principer vid sina undersökningar av trafiksvaga bandelar. Däremot har det t. ex. genom länsmyndigheterna i Värmland tillkommit en sådan undersökning. Undersökningen, som gällde Fryksdalsbanan, kom i motsats till SJ fram till att det *inte* vore samhälls-ekonomiskt försvarbart att lägga ned persontrafiken på Fryksdalsbanan. Utan tvivel är det också så att även en trafiksvag bandel kan ha en mycket stor betydelse för en bygd. Detta gäller inte minst exempelvis inlandsbanan.

SJ:s metodik vid beräkningen av underskottet på det ersättningsberättigade nätet har som bekant kritiserats av riksdagens revisorer. De har uttalat tvivel om riktigheten av att använda en trafiksvag bandels driftunderskott som enda kriterium för att trafiken på denna del bör läggas ned. De har också framhållit att uppdelningen av det totala järnvägsnätet i ett lönsamt och ett olönsamt bannät kommit att bli alltmer konstlad. Frågan om SJ:s separatredovisning av trafiksvaga bandelar skall också granskas av den trafikpolitiska utredningen.

Ett nytt trafikpolitiskt tänkande kommer troligen att visa nödvändigheten av att av såväl regionalpolitiska som sociala och trafiksäkerhetspolitiska skäl satsa på järnvägen. Ökad hänsyn till miljön och behovet av att spara energi leder till samma slutsats. Från samhällsekonomisk synpunkt vore det säkert riktigare att sänka priserna på SJ än att företa upprepade prishöjningar. Detta skulle möjliggöra för många människor, som nu på grund av de höga priserna *inte* har råd, att använda sig av järnvägen för en stor del av sina resor.

Med hänvisning till det anförda anhåller jag om kammarans tillstånd att till herr kommunikationsministern ställa följande frågor:

1. Delar kommunikationsministern uppfattningen att en samhällsekonomisk syn bör läggas på frågan om upprätthållande av trafiksvaga bandelar?

2. Anser inte statsrådet att det för bedömningen av anslaget till s. k. olönsam trafik är angeläget att avvakta resultatet av den trafikpolitiska *utredningens* arbete?

Denna anhållan bordlades.

§ 36 Interpellation nr 111 om skattelättnader för de mindre och medelstora företagen

Ordet lämnades på begäran till

Herr WIRTÉN (fp), som yttrade:

Herr talman! Nuvarande skatte- och avgiftsregler är ogynnsamma för de mindre och medelstora företagen och skapar en särskild press på dem. Det sammanhänger bl. a. med att dessa företag ofta har ett begränsat utrymme för rationaliseringar och är mer personalintensiva än större företag. Resultatet har blivit att strukturomvandlingen, som i och för sig är ett ofrånkomligt inslag i varje marknadsekonomi, drivits på och i särskilt hög grad drabbat mindre och medelstora familjeföretag inom såväl industri som service. Det har lett till att gruppen av fristående familjeföretag långsamt håller på att krympa. De mest livskraftiga, utvecklingsbara, konkurrensdugliga företagen köps av större konkurrenter. De andra försvinner helt enkelt, och de anställda får söka sig nya arbetstillfällen. Enbart under åren 1969 och 1970 såldes nära 10 procent av samtliga familjeföretag med mer än 100 anställda.

Detta är en utveckling som inger oro. Mindre och medelstora företag är en omistlig del av en decentraliserad ekonomi. De utgör en spärr mot en ensidig dominans av storföretag – de må sedan vara privata eller statliga. De är en förutsättning för ett differentierat näringsliv och en god service i olika delar av landet. De utgör den kraft från vilken en stor del av förnyelsen av näringslivet skall komma. Ett viktigt mål för näringspolitiken är därför att skapa förutsättningar för en stor och livskraftig sektor av mindre och medelstora företag.

Till årets riksdag har folkpartiet lagt fram ett näringspolitiskt program som tar sikte på förhållandena för denna grupp av företag. I programmet ingår krav på fortsatt utbyggnad av företagsservice, åtgärder för att trygga kapitalförsörjningen, stöd till produktutveckling, särskild bolagsform för mindre företag etc. Insatser av det här slaget måste emellertid kompletteras med åtgärder på skattesidan för att det eftersträvade målet – trygga och utvecklingsbara företag – skall uppnås.

De senaste åren har bjudit på en rad provisoriska reformer av den individuella beskattningen med siktet inställt på att skapa lättnader för mellan- och låginkomsttagarna. Det är nu hög tid att genomföra en motsvarande skattereform för företagens del. En sådan reform är helt enkelt nödvändig för att skapa goda utvecklingsmöjligheter för mindre och medelstora företag.

Mindre och medelstora företag måste få rätt att inrätta *trygghetsfonder*; genom möjligheter att kunna avsätta medel till sådana fonder blir det lättare för företagen att klara akuta kriser och tillfälliga nedgångar i produktionen. Avsättning till trygghetsfond måste också kunna göras av mindre företag med låg lönsamhet. Företag med mindre än 50 anställda bör därför – så länge löneskatten finns kvar – ges rätt att, i stället för att betala in löneskatten till staten, avsätta motsvarande belopp till en trygghetsfond. Därigenom avskaffas i realiteten löneskatten för dessa företags del.

Löneskatten bör successivt avvecklas. Ett första steg i den riktningen är den befrielse från löneskatt för de första 10 000 kronorna av årsinkomsten som 250 000 egenföretagare – jordbrukare, fiskare, handlare, hantverkare etc. – erhåller fr. o. m. nästa år. Genom Hagaöverenskommelsen skall nu också företagsskatteberedningen pröva möjligheterna att förskjuta beskattningen från löneandelen i företagets kostnader till deras förbrukning av energi och eventuellt även knappa råvaror.

Förmögenhetsbeskattningen bör läggas om, så att sådana förmögenheter som utgörs av ett arbetande kapital i ett familjeföretag beskattas lindrigare än andra typer av förmögenheter; samtidigt bör reglerna för värdering av aktier i familjeföretag ses över.

Den *faktiska sambeskattningen* av makar som är verksamma i den egna rörelsen måste avskaffas.

Ett *inflationsskydd* bör byggas in i själva skattesystemet. Den skatteskärpning som inflationen åstadkommer drabbar många mindre företagare lika hårt som löntagarna.

Med hänvisning till vad jag anfört hemställer jag om kammarens tillstånd att till herr finansministern framställa följande fråga:

Är finansministern beredd att medverka till en omläggning av företags- och kapitalbeskattningen så att lättnader åstadkommes för de mindre och medelstora företagen?

Denna anhållan bordlades.

§ 37 Interpellation nr 112 om stöd åt den mindre sjöfarten

Ordet lämnades på begäran till

Herr LINDAHL i Hamburgsund (fp), som yttrade:

Herr talman! Det svenska kusttonnaget decimeras för närvarande i mycket hög takt. Situationen för den mindre sjöfarten är högst allvarlig.

Eftersom sjötransporter är det energisnålaste och miljövänligaste transportsättet och då den mindre sjöfarten seglar in icke obetydliga summor utländsk valuta, är det av stor vikt att Sverige får behålla sina kustfartyg.

Orsakerna till den allvarliga utvecklingen för den svenska kustsjöfarten är flera men kan i korthet sägas vara följande:

1. Den svenska tillämpningen av mätnings- och utrustningsregler är mycket hårdare än i utlandet.

2. De svenska bemanningsreglerna gör det svårt för svenskt tonnage att konkurrera på lika villkor med utländskt, främst danskt, norskt och västtyskt tonnage.

3. De skeppare som samtidigt är delägare i sina fartyg orkar inte längre med den ständigt ökande pappersexercisen.

4. Möjligheterna för de mindre rederierna att få kapital till anskaffning av nytt tonnage är otillräckliga.

Med hänsyn till det anförda får jag anhålla om kammarens tillstånd att

till herr kommunikationsministern rikta följande fråga:

Är kommunikationsministern beredd att vidta snabba åtgärder för att trygga den mindre sjöfartens framtid i Sverige?

Denna anhållan bordlades.

§ 38 Interpellation nr 113 om bibehållande av Bromma flygplats

Ordet lämnades på begäran till

Herr JONASSON (c), som yttrade:

Herr talman! I direktiven till den år 1972 tillsatta utredningen för lokalisering av flygverksamheten i Stockholmsområdet (ULF) framhåller chefen för kommunikationsdepartementet att en samlad värdering har lett till att flygplatsfrågan skyndsamt bör utredas med sikte på en avveckling av flygverksamheten på Bromma inom några år.

Utredningen har tidigare i år med utgångspunkt i att Bromma flygplats stängs för all flygtrafik framfört två alternativ för lokalisering av den inrikes flygtrafiken. Arlandaalternativet och Tullinge/Getarenalternativet. Utredningen förordar lokalisering av trafiken i enlighet med det sistnämnda alternativet.

Vid remissbehandlingen av ULF:s betänkande har kritik riktats mot det förhållandet, att fortsatt flygverksamhet på Bromma inte varit föremål för överväganden. Sälunda har ett flertal länsstyrelser, bl. a. Värmlands, samt Tjänstemännens centralorganisation och Svenska kommunförbundet framhållit angelägenheten av att flygplatsen på Bromma bibehålles.

Det finns anledning instämma i detta. En omlokalisering av flygverksamheten från Bromma till Tullinge/Getaren eller Arlanda är förenad med påtagliga nackdelar genom att den medför en förlängning av restiden mellan flygplatsen och Stockholms centrum. Det är av vikt att kommunikationerna mellan huvudstaden och övriga delar av landet är goda, men synpunkter av den arten kan inte anses tillräckligt beaktade i det utredningsarbete som föreliggande betänkande är grundat på.

Det främsta skälet för en omlokalisering av flygverksamheten är att denna på Bromma åstadkommer bullerstörningar i angränsande bostadsområden. Ett sådant motiv har givetvis stor tyngd. Det måste vara en allvarlig strävan att avlägsna miljöstörningar inte minst i anslutning till bostäder. Jag delar alltså helt uppfattningen att det är nödvändigt att angripa miljöproblemen, men enligt min mening bör större vikt läggas vid ansträngningarna att eliminera störningarna med en bibehållen lokalisering till Bromma. Därvid kan i första hand erinras om de försök som pågår i syfte att erhålla mer tystgående flygplan. Det bör också vara möjligt att minska aktiviteterna på Bromma genom att förlägga sport-, skol- och provflyg till någon annan ort.

Med hänvisning till det anförda hemställer jag om kammarens medgivande att till herr kommunikationsministern få ställa följande fråga:

Är statsrådet beredd – bl. a. mot bakgrunden av synpunkter som framkommit vid remissbehandlingen av ULF:s förslag – att allvarligt överväga möjligheterna att bibehålla inrikesflyget på Bromma?

Nr 101

Onsdagen den
16 oktober 1974

Denna anhållan bordlades.

§ 39 Interpellation nr 114 om instruktioner för mötesverksamhet vid militära förband

Ordet lämnades på begäran till

Herr BJÖRK i Gävle (c), som yttrade:

Herr talman! Under de senaste åren har man på olika områden inom samhället strävat efter att så många som möjligt tidigt tar del av samhällsdebatten. Inom skolans område har man t. ex. under en rad år förstärkt kontakterna med samhället samt haft särskilda arrangemang i samband med valen.

Även på de militära förbanden har det under en rad år förekommit särskilda arrangemang i anslutning till de allmänna valen. Det var därför ett naturligt önskemål att ökad möjlighet skulle ges för politisk mötesverksamhet på förbanden. Enligt beslut av försvarsministern skall försök med mötesverksamhet inledas, detta för att kontakterna mellan föreningslivet och de värnpliktiga skall kunna förstärkas. Detta beslut hälsades med tillfredsställelse av många och speciellt av de politiska ungdomsförbunden, bl. a. därför att man ansåg att de värnpliktiga skall ha samma fri- och rättigheter i detta avseende som övriga medborgare.

De bestämmelser som utformats tycks dock oklara. I de instruktioner som utfärdats står: "Lokal skall tillhandahållas i omedelbar närhet av förbandet. Lokal får också tillhandahållas inom förbandet." Detta har, genom de tillämpningsbestämmelser som förbandscheferna erhållit av ÖB, tolkats så att man i första hand skall välja lokal utanför förbandet och först som sista alternativ använda sig av lokaler inom förbandet. Innan det senaste alternativet användes måste dessutom försvarsgrenscheferna underrättas.

Det är förståeligt att förbandscheferna följer de anvisningar som ÖB utfärdar. Men samtidigt rimmar de illa med de löften om mötesverksamhet som försvarsministern avgett. För att denna försöksverksamhet skall bli meningsfull är det viktigt att man verkligen prövar möjligheterna att hålla möten även inom förbandens grindar. Det vore olyckligt om denna principiellt viktiga värnpliktsdemokratiska fråga om mötesfrihet förvandlades till en ren lokalfråga. Självklart finns det vid många förband lokaler utanför det militära området, som är både bättre och trivsammare för denna verksamhet, t. ex. på soldathem, fritidsgårdar osv.

Med hänvisning till det anförda anhåller jag om kammarens medgivande att till herr försvarsministern ställa följande fråga:

Är statsrådet beredd att medverka till att klara instruktioner ges i fråga om mötesverksamhet vid militära förband?

Denna anhållan bordlades.

§ 40 Interpellation nr 115 ang. trafikpolitiska utredningens arbete

Ordet lämnades på begäran till

Herr DAHLGREN (c), som yttrade:

Herr talman! Kommunikationsministern har i en tidningsintervju nyligen tillkännagivit att det enligt hans mening blir "nödvändigt att lägga ned flera olönsamma järnvägar för att ordna kollektivtrafiken i mera vettiga former". Det innebär en fortsättning – efter ett avbrott under några år – på den politik som regeringen och statens järnvägar sedan länge fört. Företagsekonomiska motiveringar anføres fortfarande som motiv. Det påstås vara ekonomiskt förmånligare ur SJ:s synpunkt att lägga ner tågtrafiken och i stället ombesörja trafiken med bussar.

Det kan emellertid inte anses vara till fyllest att grunda ställningstaganden i detta avseende på enbart företagsekonomiska bedömningar. Trafikgrenarnas kostnadsansvar måste baseras på en samhällsekonomisk totalkalkyl kompletterad med sociala och miljömässiga avvägningar mellan olika trafikgrenar och med hänsyn till deras konsekvenser i olika delar av landet. Vidare måste de minst energikrävande trafikgrenarna stimuleras.

Synpunkter av detta slag har vid upprepade tillfällen framförts i riksdagen och tidigare under 1974 har riksdagen uttalat att den trafikpolitiska utredningen bör få i uppdrag att göra en totalbedömning av järnvägarnas framtida roll. Det stod enligt trafikutskottets mening "alldeles klart att järnvägarna även i framtiden måste spela en betydande roll för både gods- och persontransporter". Vidare framhöll utskottet att ett klagande uttalande om statsmakternas avsikt att tilldela järnvägarna en mera betydande roll i den framtida transportförsörjningen var i hög grad motiverat. Riksdagen slöt sig till denna uppfattning.

Utgångspunkten bör vara att järnvägarna skall bibehållas i största möjliga utsträckning. Det uttalande som kommunikationsministern nu gjort strider av allt att döma mot riksdagens uppfattning och måste samtidigt anses ställa den trafikpolitiska utredningens arbete i ny dager. Ett förtydligande av statsrådet i detta avseende framstår som nödvändigt.

En betydande del av det svenska järnvägsnätet är företagsekonomiskt olönsamt. Kommunikationsministern räknar med växande olönsamhet och menar att statsbidrag till miljardbelopp kommer att krävas "inom 6-7 år". Det råder knappast några delade meningar om att den kollektiva trafiken drar kostnader som inte går att täcka på kommersiell väg. Det måste dock vara en strävan att öka järnvägarnas attraktivitet och därigenom hålla tillbaka kostnadsökningarna. Det finns anledning erinra om att tågresandet ökat under det senaste året, ett förhållande som också borde påverka verksamheten vid de olönsamma bandelarna i gynnsam riktning.

Med hänvisning till det anförda anhåller jag om kammarens medgivande att till herr kommunikationsministern få ställa följande fråga:

Räknar statsrådet med att trafikpolitiska utredningen skall fullfölja sitt arbete enligt sina direktiv och de intentioner som riksdagen våren 1974 gav uttryck åt?

Denna anhållan bordlades.

Ordet lämnades på begäran till

Fru HAMBRAEUS (c), som yttrade:

Herr talman! Opinionsen mot atomkraft blir allt starkare ju mer fakta om denna energiform som blir bekanta för allmänheten. På senaste tiden har man t. o. m. börjat betvivla dess ekonomiska försvarbarhet. Allt fler hoppas att all atomkraft kommer att förbjudas i vårt land. Uttalanden från industriministern pekar i riktning mot att regeringen kan vara beredd att skära ned det svenska atomkraftsprogrammet.

Vår industri har emellertid inriktat sig på en stark ökning av tillverkningen av atomkraftverk också för export. Hittills har inte heller någon modifiering skett av det stora utbyggnadsprogrammet; allt fortsätter efter kraftindustrins planer. Statens vattenfallsverk visar ett påfallande svagt intresse för att satsa på alternativa energikällor.

Eftersom miljarder satsats inom atomindustrin kommer ett nedläggande av denna att innebära betydande omställningsproblem. Samhället bör enligt min mening vara berett att underlätta övergången till annan verksamhet för de människor som har sitt arbete inom atomenergin. Det finns all anledning att satsa huvuddelen av energipengarna (till både forskning och utbyggnad) på alternativa energikällor och på åtgärder som minskar efterfrågan på energi.

Hur mycket energi vi utan att skada kan få tillgång till i framtiden bestäms av hur mycket vi i dag satsar på att lära oss använda de kontinuerliga energiflödena, som inte förstör miljön genom gifter eller värmespill.

Hur mycket energi vi behöver bestäms av hur vi organiserar samhället. Lika väl som den nuvarande centralt framställda och transporterade energin gjort koncentrationen i näringsliv och bebyggelse möjlig kommer decentralisering och mindre enheter att underlättas av att man tar till vara, på ett alltmer kunnigt sätt, de olika former av energi som solen kontinuerligt ger oss.

För att vi skall ha en verklig handlingsfrihet när det gäller att ta ställning till atomkraften bör en omställningsplanering omedelbart påbörjas. Alla abrupta förändringar är påfrestande. Men att fortsätta producera det som förbjudits i Sverige för export är ingen god lösning. Om vi bestämmer oss för att stoppa atomkraften i vårt land, därför att den är för farlig, skulle det vara omoraliskt att sälja atomkraftverk till andra länder.

Det finns också andra skäl än kärnkraftens egen farlighet att ifrågasätta vår export av atomreaktorer.

I maj i år sprängde Indien en kärnladdning under jord och har därmed förutsättningar att bli en atomvapenmakt. Canadas utrikesminister uppges vara särskilt illa till mods därför att Canada har samarbetat med Indien när det gäller atomkraftens fredliga användning. Indien säger att denna atomsprängning enbart är gjord i fredlig avsikt, för dammbyggen, gruvidrift etc. Men i fråga om atomexplosioner är det ingen större principiell skillnad

mellan sådana som utförs för fredliga och sådana som görs för militära ändamål.

I juni lovade dåvarande presidenten Nixon att Egypten och Israel skulle få amerikansk hjälp med atomkraftverk. På grund av detta väcktes ett förslag i kongressen att denna i fortsättningen skulle ge tillstånd innan USA gav sig in på internationellt atomenergisamarbete. Sigvard Eklund, chefen för FN:s atomenergiorgan IAEA, värdade i ett uttalande den 24 september för DN till kärnvapenmakterna att dessa skall tillåta "internationell närvaro" när de genomför kärnladdningsprov för civila syften för att man lättare skall kunna övervaka huruvida någon företar militära prov. I Svenska Dagbladet för den 5 oktober rapporteras att Israel vägrar gå med på USA:s förslag att Egypten och Israel som ett villkor för att få de amerikanska kärnkraftverken skall underställa alla kommande kärnkraftsanläggningar och klyvbart material internationell inspektion.

Sambandet mellan atomenergi och atombomber är klart: Genom forskning som syftar till att möjliggöra den s. k. fredliga användningen av atomenergi kan ett land skaffa sig den kunskap som behövs för att tillverka atombomber. Atomkraftverk producerar också atombombsbränslet, vilket framhålls som en allvarlig risk, senast i SIPRI:s rapport från en konferens i juni.

Sverige försökte sälja sin atomkraftsteknik till Indien men förlorade i konkurrens med Canada. Svensk industri bedriver nu en omfattande försäljningskampanj för att ta hem beställningar på atomkraftverk från andra länder. Det är otvetydigt så att vi därigenom medverkar till att göra det möjligt för fler länder att skaffa atombomber.

Jag har svårt att se hur detta är förenligt med våra ansträngningar och vår trovärdighet i nedrustningsförhandlingarna i Genève.

Inom industridepartementet pågår för närvarande utarbetandet av tillämpningsföreskrifter till den del av atomenergilagen som ger regeringen ansvar för utförelse av bl. a. atomreaktorer.

Med hänvisning till det anförda anhålles om kammarens tillstånd att till herr industriministern få framställa följande fråga:

Ansör industriministern att svensk atomkraftsindustri försäljningsansträngningar utomlands är förenliga med den restriktiva inställning till atomkraften som riksdagens beslut den 15 maj 1973 och den följande opinionsutvecklingen innebär?

Denna anhållan bordlades.

§ 42 Interpellation nr 117 ang. u-landshjälpen

Ordet lämnades på begäran till

Herr ULLSTEN (fp), som yttrade:

Herr talman! Förändringarna i världsekonomin under det senaste året har drabbat många u-länder hårt. Fattiga länder som redan tidigare stod på katastrofens brant får nu alla utvecklingsplaner stäckta. Svält och misär

är verklighet för miljontals människor – inte bara farhågor för framtiden. Det råder brist på spannmål. Produktionen av konstgödsel är för liten. Det som finns har inte u-länderna råd att betala. Enbart oljeprishöjningarna innebär för de u-länder som inte själva är betydande oljeexportörer en kostnadsökning på 30–35 miljarder kronor under 1974.

Det var mot denna bakgrund FN:s generalförsamling samlades till extra session i våras. Generalförsamlingen beslöt bl. a. om ett handlingsprogram för stöd till de icke oljeproducerande u-länder som drabbats hårdast av prishöjningarna. Stödet skall sättas in dels i form av en räddningsaktion för att snabbt återställa den nödvändiga importnivån, dels i form av en särskild fond för mer långsiktigt bistånd.

Sedan i våras har läget ytterligare förvärrats. Det akuta biståndsbehovet för en grupp på 32 särskilt drabbade u-länder har för 1974 uppskattats till 2,3 miljarder dollar och för 1975 till samma belopp. Halva detta behov finns i två länder: Bangladesh och Indien. Enligt en aktuell bedömning får Bangladesh i år ett underskott i sin betalningsbalans på 375 miljoner dollar och Indien ett underskott på 820 miljoner dollar. Underskottet nästa år beräknas växa ytterligare. För Bangladeshs del motsvarar det ca 30 procent av total import.

I detta läge – och inför den hotande världsvida brist på spannmål som tas upp vid FN:s livsmedelskonferens i november – skärps kraven på solidariska insatser av industriländerna och de oljeproducerande länderna. Samtidigt är risken stor att industriländerna är så upptagna av stora egna ekonomiska problem att de inte har kraft att leva upp till sitt ansvar gentemot de folk som har det åtskilligt värre ställt.

Det hittills utlovade nödhjälpsbiståndet till de 32 särskilt drabbade u-länderna uppgår till ungefär hälften av det akuta behovet under 1974 och 1975. En stor svårighet tycks också vara trögheten i utbetalningarna av utlovat bistånd.

Sverige måste i enlighet med vad riksdagen uttalade i våras ge konkreta och långtgående utfästelser om stöd till de insatser för de hårdast drabbade u-länderna som nu till sin konkreta utformning diskuteras vid FN:s pågående generalförsamling. Stödet bör, för att riksdagens beslut från i våras skall anses uppfyllt, vara av sådan storleksordning att enprocentsmålet som planerat nås 1974/75, dvs. ca 500 miljoner kronor utöver vad riksdagen redan anslagit för innevarande budgetår.

Att vi uppfyller detta löfte till u-länderna är en moralisk nödvändighet. Samtidigt som svälten breder ut sig i stora delar av den fattiga världen får Sverige i år en rekordskörd som vid försäljning på världsmarknaden ger opåräknade exportinkomster på drygt en miljard kronor. Förutom att uppfylla enprocentsmålet och göra allt för att via FN få till stånd kraftinsatser för att häva katastrofen i framför allt Indien och Bangladesh bör regeringen också överväga om inte en större del av det svenska spannmålsöverskottet kan gå till katastrofbistånd och till lagring för att öka tryggheten i fråga om livsmedelsförsörjningen i världen under nästa år.

Under hänvisning till vad som här anförts hemställer jag om kammarens

tillstånd att till fru statsrådet Sigurdsen få ställa följande frågor:

1. Hur bedömer statsrådet möjligheterna att inom FN nå framgång i strävanden att få till stånd de nödvändiga och av FN:s extra generalförsamling våren 1974 angivna insatserna till stöd för de hårdast drabbade u-länderna och vad har Sverige gjort för att genom konkreta utfästelser och på annat sätt bidra till en sådan framgång?
2. Till vilka ändamål avser regeringen att anslå de ca 500 miljoner kronor ytterligare utöver redan anslagna medel som är en konsekvens av vårriksdagens beslut beträffande enprocentsmålet?
3. Avser regeringen att möjliggöra att en större del av årets svenska spannmålsöverskott kan användas för katastrofbistånd och internationell beredskapslagring?

Denna anhållan bordlades.

§ 43 Interpellation nr 118 ang. ersättningen för skördeskador

Ordet lämnades på begäran till

Herr BOO (c), som yttrade:

Herr talman! Den senaste tidens rika nederbörd har starkt förskjutit skörden av spannmål och hö i vissa delar av landet. Torkan under försommaren gjorde att mognaden av spannmål försenades, och nu är situationen på grund av nederbörden närmast katastrofal i norra Svealand och Norrland. Stora spannmålsarealer är i dag oskördade.

Den här situationen gör att många lantbrukare hamnar i en akut ekonomisk kris. Spannmålsskörden ger ingen som helst intäkt, eftersom skörden helt uteblivit. För många är förhållandena därmed betydligt värre än under ett missväxtår. Det finns risker för att masslakt måste tillgripas.

Till detta kommer att skördeskadeskyddets system med provrutor delvis har satts ur spel. Eftersom provtagning redan har utförts på vissa platser kommer denna att utvisa ett helt annat resultat än det verkliga utfallet för de arealer som i dag står oskördade.

För att man skall komma till rätta med dessa förhållanden måste åtgärder snabbt vidtagas. De drabbade lantbrukarna måste redan till hösten få sin ersättning utbetald, och troligen måste prövningen bli individuell för att förhindra orimliga orättvisor.

Med hänvisning till det anförda anhåller jag om kammarens tillstånd att till herr jordbruksministern få ställa följande fråga:

Är statsrådet beredd att vidtaga åtgärder för att påskynda utbetalningen av ersättning för skördeskador och för att få till stånd en individuell prövning av denna ersättning?

Denna anhållan bordlades.

Ordet lämnades på begäran till

Herr HENRIKSON (s), som yttrade:

Herr talman! Arbetsmiljöfrågorna framstår som utomordentligt viktiga och måste ägnas skärpt uppmärksamhet. Skälen härtill är flera. Den fortgående utvecklingen inom industrin innebär bl. a. att människan utsätts för risker som tidigare varit okända. Kemiska preparat av skilda slag används i ökad omfattning och man kan förutsätta att de anställda ej alltid är införstådda med riskmomenten. Den tekniska utvecklingen medverkar också till att nya produkter kommer till användning, produkter vilkas inverkan på människan ej alltid i förväg klarlagts.

Under senare tid har flera fall av förgiftning med mycket allvarliga verkningar för berörda personer blivit kända. Som exempel kan nämnas förgiftningen genom vinylklorid vid KemaNord och förgiftningen genom reabränslet MC 77 vid Saab-Scania. Jag avser ej att här ingå på någon beskrivning av dessa fall. Skälet härtill är att respektive fackliga organisationer har frågorna under handläggning liksom att arbetarskyddsstyrelsen utreder fallen.

För egen del vill jag dock hävda att betydande brister fortfarande synes vidlåda arbetarskyddsverksamheten. Jag är väl medveten om vidtagna lagändringar, syftande till en effektivisering av verksamheten. Bl. a. kan skyddsombudens väsentligt ökade befogenheter nämnas. Vidare har arbetarskyddsstyrelsen successivt tillförts ytterligare personal, särskilt på det regionala planet, vilket bör medverka till kortare handläggningstider. Inspektionsverksamheten bör också kunna utökas.

Det kan vidare finnas anledning erinra om att arbetsmiljöutredningen fortsätter sitt arbete med förslag till ytterligare reformer, syftande till allt bättre förhållanden på arbetarskyddsområdet. Vilka konkreta förslag som kommer att framläggas liksom vid vilken tidpunkt dessa kan förväntas har jag dock ingen närmare kännedom om.

Efter att ha fått ta del av initierad information om de förgiftningsfall som inträffat på Saab-Scania finner jag det angeläget att snabba och effektiva åtgärder vidtas för att så långt möjligt förebygga liknande händelser i framtiden. Jag anser att flera frågor bör aktualiseras, och några skall här anföras.

1. Arbetsgivarens ansvar och åligganden vid införande i arbetsprocessen av nya medel och metoder.
2. Utformningen av instruktioner och information till personalen.
3. Utprovning och kontroll av erforderlig skyddsutrustning.
4. Arbetslokalers utformning och utrustning i fråga om evakuering och luftkonditionering liksom fortlöpande kontroll av dessa lokaler.
5. Företagshälsovårdens organisation liksom frågan om anmälningsskyldighet till yrkesinspektionen.

Under hänvisning till det anförda får jag anhålla om kammarens tillstånd att rikta följande frågor till herr arbetsmarknadsministern:

- a) Är statsrådet beredd att lämna en redogörelse för sin syn på de frågor

som upptagits i interpellationen?

b) När kan arbetsmiljöutredningen beräknas slutföra sitt arbete, och kommer de frågor som upptagits i interpellationen att bli föremål för förslag?

c) Är statsrådet beredd att medverka till att – därest arbetsmiljöutredningens förslag kommer att dröja – de frågor som upptagits kan bli behandlade med förtur?

Denna anhållan bordlades.

§ 45 Interpellation nr 120 ang. det svenska stödet till ett skogsindustriprojekt i Nordvietnam

Ordet lämnades på begäran till

Herr HERNELIUS (m), som yttrade:

Herr talman! I augusti månad meddelades att avtal slutits med Demokratiska republiken Vietnam angående bl. a. svenskt stöd till ett skogsindustriprojekt och ett barnsjukhus. I det förra fallet skulle det röra sig om ett svenskt bistånd av 770 miljoner kronor fördelat på fem år; i det andra fallet om 90 miljoner kronor. Sjukhusprojektet har icke föranlett några delade meningar. I fråga om skogsindustriprojektet anmäldes i statsverkspropositionen att den s. k. förprojekteringen var på väg att avslutas, att kalkylerna var osäkra och att de sannolikt skulle komma att överstiga 500 miljoner kronor. Utskottet påpekade att projektet var "den största enskilda biståndsinsats som hittills planerats av de svenska myndigheterna". Vårt land kan enligt vad utskottet erfarit komma att bestrida betydligt mer än en halv miljard kronor för denna insats som "under en följd av år kommer att ställa stora krav, delvis av principiellt nytt slag, på de i insatserna deltagande svenska parterna". Förprojekteringen av insatsen beräknas vara genomförd inom kort, varefter slutgiltigt ställningstagande om genomförandet borde göras enligt utskottet.

Om innehållet i det sedermera i augusti undertecknade avtalet har riksdagen veterligen icke erhållit någon information. Ej heller har såvitt bekant är utrikesutskottet underrättats om bestämmelserna i avtalet. Detta är så mycket mera förvånande som tidigare inför utskottet muntligen redovisats ett antal vid den tidpunkten olösta problem i samband med investeringen.

Med anledning härav anhåller jag om kammarens tillstånd att till biståndsministern, fru statsrådet Sigurdsen, framställa följande frågor:

1. Borde icke riksdagen med hänsyn till skogsprojektets storleksordning och risktagandena i samband med investeringen i Nordvietnam ha underställt innehållet i avtalet innan detsamma gjordes definitivt?

2. Anser icke statsrådet att ett belopp av denna storleksordning och denna karaktär till ett enda land, vilket därjämte erhåller mycket betydande belopp från andra länder, är ägnat att ge intryck av obalans i den svenska biståndspolitik?

3. Anser icke statsrådet att vår biståndspolitik, för att få stöd av så bred

opinion som möjligt, bör utformas så att rimlig balans eftersträvas mellan olika mottagarländer och olika former av bistånd under iakttagande av bl. a. behovsprincipen?

Nr 101

Onsdagen den
16 oktober 1974

Denna anhållan bordlades.

§ 46 Anmäldes och bordlades Kungl. Maj:ts skrivelse och propositioner

Nr 126 med överlämnande av årsredovisning för Statsföretag AB

Nr 128 med förslag till aktiefondslag, m. m.

Nr 129 med förslag om förbättrade folkpensionsförmåner och en lagstadgad sänkning av den allmänna pensionsåldern

Nr 130 med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370), m. m.

Nr 132 med förslag om sänkning av inkomstskatten, m. m.

Nr 134 angående godkännande av vissa avtal med landstingskommunerna m. fl. om bidrag till psykiatrisk sjukvård

Nr 136 med förslag om viss ändring i reglerna för beräkning av arbetsgivares socialförsäkringsavgifter m. m.

§ 47 Anmäldes och bordlades berättelsen

Nr 19 Den svenska parlamentariska delegationens hos Europarådets rådgivande församling berättelse rörande församlingsmötena under år 1973 samt församlingens januarimöte år 1974

§ 48 Anmäldes och bordlades framställningarna

Nr 20 Skrivelse från riksdagens förvaltningsstyrelse angående riksdagens lokalfrågor på längre sikt m. m.

Nr 21 Skrivelse från riksdagens förvaltningsstyrelse om rätt till förordnandepension för utskottens kanslichefer

§ 49 **Meddelande ang. enkla frågor**

Meddelades att följande enkla frågor framstälts, nämligen

den 15 oktober av

Nr 235 Herr *Johansson* i Malmö (s) till herr jordbruksministern om förbud för markägare att inhägna rekreatiomsområde:

Är statsrådet beredd föreslå sådan ändring i naturvårdslagen att markägare inte utan särskilt tillstånd från statlig eller kommunal myndighet kan inhägna eller på annat sätt utestänga allmänheten från värdefullt rekreatiomsområde?

Nr 236 Herr *Lindahl* i Hamburgsund (fp) till herr kommunikationsministern om förslag till förbättring av trafikförhållandena i skärgårdarna:

Nr 101

Onsdagen den
16 oktober 1974

När avser regeringen framlägga förslag till förbättring av trafikförhållandena i skärgårdarna i enlighet med vårriksdagens beslut?

den 16 oktober av

Nr 237 Herr *Takman* (vpk) till herr utrikesministern om ett svenskt initiativ till förmån för befolkningen på Cypern:

Kan något svenskt initiativ väntas som stöd för det cypriotiska folkets strävanden att bli kvitt de utländska ockupationsstyrkorna, återupprätta Cyperns nationella oberoende och rädda de 230 000 grekcypriotiska flyktingarna undan en vinter under bar himmel?

Nr 238 Herr *Nyquist* (fp) till herr statsrådet Lidbom angående tillsättandet av begärd utredning om en särskild bolagsform för mindre företag:

När kommer regeringen att tillsätta den begärda utredningen om särskild bolagsform för mindre företag?

Nr 239 Herr *Nyquist* (fp) till herr justitieministern angående utnyttjandet av nedlagda ungdomsvårdsskolor och nykterhetsvårdsanstalter för kriminalvårdens behov:

I vilken utsträckning tillvaratas möjligheterna att, som alternativ till nybyggnad, för kriminalvårdens behov av lokalanstalter utnyttja nedlagda ungdomsvårdsskolor och nykterhetsvårdsanstalter?

Nr 240 Herr *Henmark* (fp) till herr justitieministern angående marknadsföringen av pornografi:

Anser statsrådet att nu rådande förhållande beträffande marknadsföring av pornografi av olika slag (tidningar, annonsering, marknadsshower) är tillfredsställande?

Nr 241 Herr *Henmark* (fp) till herr kommunikationsministern angående nedläggningen av järnvägsstationer:

Är statsrådet beredd att lägga icke blott företagsekonomiska utan även samhällsekonomiska synpunkter på aviserad nedläggning av järnvägsstationer?

Nr 242 Herr *Eriksson* i Arvika (fp) till herr kommunikationsministern angående uttalande om nedläggning av olönsam järnvägstrafik:

Av vilket skäl uttalar sig statsrådet angående nedläggningar av olönsam järnvägstrafik innan trafikpolitiska utredningen haft tillfälle att ta ställning till frågan?

Nr 243 Herr *Ekinge* (fp) till herr kommunikationsministern om ändrad taxesättning för Gotlandstrafiken:

När kan förslag om ändrad taxesättning för Gotlandstrafiken vara att vänta?

Nr 244 Herr *Lindahl* i Lidingö (s) till herr kommunikationsministern angående de planerade fasta förbindelserna över Öresund:

Inför den förestående behandlingen i det danska folketinget av frågan om de fasta förbindelserna över Öresund vill jag fråga om det har inträffat något som föranleder en ändrad syn på behovet av dessa förbindelser?

Nr 101

Onsdagen den
16 oktober 1974.

Nr 245 Herr *Wirtén* (fp) till herr industriministern angående statlig myndighets skyldighet att vid trycksaksframställning samråda med Allmänna förlaget:

Av vilka skäl har regeringen – sedan riksdagen upphävt Allmänna förlagets monopolställning beträffande statligt tryck – beslutat om skyldighet för statlig myndighet att samråda med detta förlag vid all trycksaksframställning vars kostnad överstiger 1 000 kronor?

Nr 246 Herr *Winberg* (m) till herr kommunikationsministern om föreskrifter i brottskyddande syfte för postlokalers inredning och utrustning:

När avser regeringen utfärda sådana föreskrifter i brottskyddande syfte för postlokalers inredning och utrustning som förutsattes i riksdagens beslut 1.6 1973 vid behandlingen av proposition 1973:115?

Nr 247 Herr *Werner* i Malmö (m) till fru statsrådet Sigurdsen om ökade bidrag till Bangladesh och indiska Väst-Bengalen:

I vilken omfattning avser statsrådet att öka bidragen till de katastrof-drabbade Bangladesh och indiska Väst-Bengalen?

Nr 248 Herr *Sjöholm* (fp) till herr statsministern angående kvinnans ställning inom statskyrkan:

Ämnar regeringen vidtaga någon åtgärd i avsikt att få slut på den förödmjukande diskriminering av kvinnan som förekommer inom statskyrkan?

Nr 249 Herr *Sjöholm* (fp) till herr justitieministern om hävande i visst fall av sekretesskyddet för enskilda personer:

Bör inte en sekretessbestämmelse som är avsedd att skydda den enskilde kunna upphävas i det särskilda fallet om den enskilde så påfordrar?

Nr 250 Herr *Hjorth* (s) till herr kommunikationsministern om åtgärder mot motorcykelolyckor:

Vilka åtgärder ämnar statsrådet vidtaga med anledning av den kraftiga ökningen av antalet motorcykelolyckor?

Nr 251 Herr *Nygren* (s) till herr arbetsmarknadsministern om åtgärder mot ungdomsarbetslösheten i Västerbottens län:

Överväger regeringen speciella åtgärder med anledning av den mycket stora ungdomsarbetslösheten i Västerbottens län?

Nr 101

Onsdagen den
16 oktober 1974

Nr 252 Herr *Olsson* i Sundsvall (c) till fru statsrådet Leijon om höjning av grundbidraget till elever inom arbetsmarknadsutbildningen:

Ämnar regeringen, mot bakgrund av den snabba inflationen, förelägga årets höstriktsdag förslag om höjning av grundbidraget till elever inom arbetsmarknadsutbildningen?

Nr 253 Herr *Nyhage* (m) till herr utbildningsministern om förlängd remisstid för betänkandet om skolans inre arbete:

Är statsrådet beredd medverka till att remisstiden för betänkandet om skolans inre arbete (SOU 1974:53) ytterligare förlängs för att därigenom bereda remissinstanserna ökad möjlighet att inhämta synpunkter från andra organ?

Nr 254 Herr *Wijkman* (m) till herr utrikesministern angående PLO:s deltagande i FN:s Mellanösterndebatt:

Hur vill regeringen motivera att Sverige i FN stödde förslaget att PLO skall ges rätt deltaga i generalförsamlingens Mellanösterndebatt?

Nr 255 Herr *Stridsman* (c) till herr kommunikationsministern angående kostnadsfördelningen för civilflygets räddningstjänst på Kallax flygplats:

Vilka åtgärder avser statsrådet vidta för att komma till rätta med de oklara bestämmelser som råder mellan luftfartsverket och flygvapnet när det gäller kostnadsfördelningen för civilflygets räddningstjänst på Kallax flygplats?

Nr 256 Herr *Carlström* (fp) till herr kommunikationsministern angående beslutad breddning av järnvägssträckan Sandbäckshult-Berga:

Vilka åtgärder avser statsrådet vidta i anledning av riksdagens beslut rörande breddning av järnvägssträckan Sandbäckshult-Berga?

§ 50 Kammaren åtskildes kl. 11.48.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert